

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ**

До захисту допустити:
Завідувач кафедри

Іванець Т.М.

«20» грудня 2023 р.

**«МІЖНАРОДНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН
СУЧАСНОСТІ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Врегулювання конфліктів і
медіація»

Павлової Світлани Віталіївни

Науковий керівник:
Іванець Тетяна Мирославівна,
кандидат політичних наук

Рецензент:
Кузьмін Віктор Володимирович,
кандидат соціологічних наук,
доцент, доцент кафедри
психології, Національний
університет «Запорізька
політехніка»

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою відмінно 90А

Секретар ЕК

«20» січня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. Теоретико-методологічні засади дослідження.....	8
1.1.Понятійно-категоріальний апарат дослідження.....	8
1.2.Стан наукової розробки та джерельної бази дослідження.....	16
Висновки до Розділу I.....	26
Розділ II. Характерні особливості міжнародного тероризму як соціального феномену.....	28
2.1.Передумови виникнення, мотиви підтримки, соціальна та ідеологічна база міжнародного тероризму.....	28
2.2.Міжнародне законодавство у сфері антитероризму.....	39
Висновки до Розділу II.....	50
Розділ III. Антитерористична парадигма як реакція міжнародної спільноти на терористичну загрозу.....	54
3.1. Особливості розвитку антиісламістські настрої в країнах ліберальної демократії як реакція на терористичну загрозу.....	54
3.2.Особливості сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві.....	70
Висновки до Розділу III.....	80
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Міжнародний тероризм являється важливим соціальним явищем у сучасному світі, представляючи серйозну загрозу глобальному миру та безпеці. Зростання тероризму в міжнародному масштабі підняло численні питання та проблеми, що стосуються його причин, мотивації та наслідків. В останні десятиліття прояви тероризму стали більш частими, складними та руйнівними, привертаючи увагу глобальної спільноти. Атаки 11 вересня 2001 року на Світовий торговий центр у Нью-Йорку, вибухи поїздів в Мадриді 2004 року, лондонські вибухи 2005 року та пізніші напади в Парижі, Брюсселі та Стамбулі всі продемонстрували глобальне охоплення та вплив тероризму. Ці акти насильства не тільки призвели до величезних людських втрат та руйнувань, але й прищепили страх, невпевненість та почуття вразливості людям та суспільствам по всьому світі.

Розуміння міжнародного тероризму потребує багатовимірного підходу, який охоплює політичні, соціальні, економічні та культурні аспекти. Бо тероризм - це складне соціальне явище, яке не може бути поясненим якоюсь однією причиною. Скоріше, це результат поєднання різних чинників, таких як політичні образи, ідеологічні мотиви, релігійний екстремізм, соціально-економічні відмінності та геополітичні конфлікти. Всі ці фактори взаємодіють і переплітаються, щоб створити сприятливе середовище для тероризму.

Тероризм становить значну загрозу для глобальної безпеки, тому розуміння його основних причин, мотивацій та соціальних наслідків має вирішальне значення для запобігання та вирішення актів насильства подібного типу. Вивчення соціальних чинників, які сприяють зростанню тероризму, допоможе дослідникам розробити ефективні стратегії для протидії радикалізації, сприянню соціальній згуртованості та розвитку міжнародної співпраці у боротьбі з цією загрозою. Крім того, аналіз міжнародного тероризму як соціального явища допомагає пролити світло на

складну динаміку між державами, недержавними суб'єктами та маргінальними громадами, надаючи цінну інформацію про багатогранний характер сучасних конфліктів, потенційні напрямки їх вирішення, особливості процесу миротворчості. Всім цим і обумовлюється актуальність нашої роботи.

Метою нашого дослідження є комплексний аналіз міжнародного тероризму як соціального феномену сучасності.

Відповідно до мети перед автором були поставлені наступні **завдання:**

- проаналізувати понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- дослідити стан наукової розробки питання, джерельну базу та методологію;
- вивчити передумови виникнення, мотиви підтримки, соціальну та ідеологічну базу міжнародного тероризму;
- охарактеризувати міжнародне законодавство в сфері антитероризму;
- розглянути особливості розвитку антиісламських настроїв в сучасних країнах ліберальної демократії;
- виокремити особливості сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві.

Об'єктом роботи виступає міжнародний тероризм.

Предмет вивчення являються особливості феномену тероризму як соціального феномену сучасності.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з 2001 року і до сьогодні. Обрання нижньою межею дослідження 2001 рік обумовлено тим, що саме тоді відбулася серія скоординованих терористичних атак, здійснена 11 вересня 2001 року на території США, в наслідок якої повністю змінилися підходи до протидії тероризму в міжнародній спільноті.

Під час нашого дослідження була проаналізована широка база наукових робіт.

Перша група об'єднала дослідження, присвячені теоретичним аспектам вивчення міжнародного тероризму, серед них роботи Ю. Александр[1], Б. Дженкінс[11], Х. Глюзер[25], Дж. Б. Белл[3], О. Карлтон[13] та інші.

Аналіз тероризму як соціального явища з акцентуванням на причинно-наслідкових зв'язках проводили В.Ф. Антипенко[85], О. П. Дзьобань[98], О. М. Бардін[90], Ю. А. Іванов[103], І. С. Смазнова[146], В. А. Ліпкан[122], В. В. Остроухов[132], В. С. Канцір[116], М. Я. Гуцман[95].

Друга група об'єднала дослідження, присвячені особливостям розвитку цього феномену. Ф. Гросс[26], І.Фетшер [23], П. Уилкінсон[80], Б. Дженкінс[33], А. Кассезе[14], А. Д. Ротфельд[143], Б. Позен[50] та інших дослідники вивчали основні форми, тенденції сучасного тероризму, мотивів дій терористів, а також світоглядне, соціальне, психологічне коріння тероризму та процесу трансформації терористичної боротьби.

Вчені Б. Ганор[24], Р. Фірі [22], М. Д. Сид-Ахмед[58], Б. Дженкінс[33], В.Лакер[38], Р.Шульц[55], Д.Ваксман[75] вивчали проблеми співвідношення міжнародної терористичної діяльності та процесу глобалізації.

Третя група об'єднала дослідження, присвячені особливостям протидії тероризму. Окремими аспектами протидії тероризму займалися такі вчені, як: В.Ф.Антипенко [87], Л. В.Багрій-Шахматов [88], В. П.Ємельянов[100], В. С.Канцір [104], М. Я.Гуцман [95], А. М.Деменко [96], М. Г. Гуцало [94], В. В.Остроухов [132], О. П. Дзьобань[98], Б. Б. Кутовий [120], В. А.Ліпкан [122], Л. І.Мошкова[129], О. М. Швидак [149].

Акцентували увагу на динаміці розвитку тероризму та розробляли спектр практичних заходів, до яких необхідно вдатися для профілактики і запобігання екстремістським діям та терористичній діяльності В. Масленніков [125], Н. А. Агаєв[84], В.Ф. Антипенко[85], І. С. Печенюк[133], С. О. Телешун [147], В. П. Ємельянов[101], В. С. Канцір[110], В. С. Бруз[91], Г. М. Яворська[152], В. А. Ліпкан[123], О. В. Громико[93].

Для вирішення поставлених перед нами наукових завдань ми використовували різні джерела, серед яких також можна виділити декілька

груп. По першій групі ми віднесли документи, які міжнародні конвенції в сфері протидії тероризму «Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом» (1977р.)[135], «Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом» (1997 р.)[127], «Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму» (1999 р.)[128], та «Конвенція Ради Європи по запобіганню тероризму» (2005 р.)[119].

До другої групи відносяться джерела, які закони України у сфері протидії тероризму «Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року»[136], «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму: Закон України від 12 вересня 2002 року»[140], «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом: Закон України від 28 листопада 2001 року»[137].

Третя група зібрала роботи, присвячені особливостям соціально-психологічним дослідженням, присвячені вивченню громадської думки у цій сфері. Надзвичайно корисними виявилися дослідження В.С. Канціра «Тероризм як ознака соціально-психологічної кризи суспільства»[116] та «Політико-психологічні особливості міжнародного тероризму»[107].

Методи дослідження. В дослідженні використовувався соціально-філософські та загальнонаукові принципи пізнання, а також системний аналіз, елементи феноменології, методологічні настанови структуралізму. Серед методів, які були використані в роботі, можна відзначити наступні: проблемний підхід до побудови роботи, історичний підхід при викладенні матеріалу в межах підрозділів, кількісний та якісний контент-аналіз при вивченні документів з питань протидії міжнародному тероризму, аналіз та синтез при визначенні характерних особливостей феномену міжнародного тероризму, передумов виникнення, вивчення ідеологічної та соціальної бази, моделювання при формуванні підходів до сприйняття тероризму в країнах сучасної ліберальної демократії та Україні, прогнозування – для формування прогнозів щодо майбутнього розвитку цього феномену.

Наукова новизна. Вперше до наукового обігу було включено ряд джерел та літератури іноземною мовою з питань міжнародного тероризму.

Практичне значення. Матеріали й отримані результати можуть використовуватися для філософського та наукового дискурсу з проблеми тероризму; дають можливість визначити місце та роль тероризму в сучасних соціальних відносинах та серед інших феноменів соціального буття.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були представлені у доповідях на всеукраїнській науково-практичній конференції: Четверта всеукраїнська науково-практична конференція «Міжкультурна комунікація і глокалізаційні процеси в соціологічному вимірі» (м. Київ, 2023 р.).

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи було опубліковано одна наукова праця.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладений на 90 сторінках. Список використаних джерел складається з 151 найменувань на 11 аркушах.

РОЗДІЛ І.

Теоретико-методологічні засади дослідження

1.1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження

В межах дослідження особливостей міжнародного тероризму ми спиралися на розуміння широкого кола областей, таких як соціологія, політологія, психологія, кримінологія та міжнародні відносини. Теоретичні рамки надають об'єктив, за допомогою якого дослідники можуть проаналізувати причини, мотиви та динаміку тероризму. Ці теорії намагаються пояснити, чому окремі особи та групи вдаються до актів насильства, як на них впливають соціальне та політичне середовище, та які фактори сприяють їхній радикалізації.

Адекватною реакцією на глобалізаційні виклики сьогодення є посилення зацікавленості держав у забезпеченні стабільності, а відтак, запобіганні та протидії міжнародному тероризму, який у сучасному світі став одним із наймогутніших дестабілізуючих факторів. У цьому контексті особливої ваги набуває розробка ефективних механізмів забезпечення боротьби з тероризмом для нанесення по ньому компетентного удару із застосуванням заходів, адекватних характеру і масштабам загроз[13].

У науковій літературі тероризм постає як одна з проблем, що активно вивчаються. Багато громадські науки представляють свій аналіз цього феномена. Нині є дуже багато політологічних, психологічних, соціологічних, правових та інших. Різні наукові установки та спеціальні галузі дослідження призвели до чіткої диференціації знань про це явище. У політології тероризм розглядають у системі чинників, які впливають політичну систему суспільства 1. Психологія орієнтується на особливості психіки терористів, прояви психічних розладів у жертв терористичних актів. 2. Соціологія досліджує динаміку терористичних проявів у суспільстві. 3. У правознавстві

розглядаються юридичні аспекти тероризму як високонебезпечного злочинного діяння.

Актуальності дослідження додає усвідомлення необхідності протидії тероризму в контексті захисту прав і свобод громадянина, духовних та матеріальних цінностей суспільства, конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності держави у рамках реалізації зовнішньої політики України.

Уявлення про рівень соціально-філософського аналізу сучасного тероризму можна скласти з урахуванням розгляду існуючої літератури, у якій представлений сутнісний аналіз цього явища, виділено його змістовні елементи як соціального явища.

Результати аналізу наукових праць на тему дисертаційного дослідження дозволяють виділити найбільш і найменш вивчені сторони, умовно розділити літературу та публікації на групи.

Однією з найпомітніших теорій у сфері терористичних досліджень є соціально-психологічний підхід, який підкреслює роль індивідуальної та групової психології у вирішенні брати участь у актах тероризм. Цей підхід досліджує, як такі фактори, як особисті скарги, сприйнята несправедливість та почуття ідентичності та належності, сприяють процесу радикалізації. Соціально-психологічні теорії також досліджують роль пропаганди, індустрії та групової динаміки у формуванні терористичної поведінки[].

В Україні профілактика тероризму та боротьба з його проявами здійснюється на підставі Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року[136]. Даним Законом визначені основні терміни (тероризм, терористичний акт, терористична діяльність, міжнародний тероризм, терористична організація, антитерористична операція тощо), правові основи та основні принципи боротьби з проявами тероризму. Визначено, що основними правовими засадами боротьби з тероризмом є Конвенція про боротьбу з тероризмом, (1977 р.)[135], Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом, (1997 р.)[127], Міжнародна конвенція

про боротьбу з фінансуванням тероризму, (1999 р.)[128], та інші міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, укази і розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України[].

Що стосується законодавчих дефініцій, то, перш за все, акцентуємо увагу на офіційному визначенні поняття, наведеному у Законі України «Про боротьбу з тероризмом»: «Тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей» [88].

Протягом наступних тридцяти років тероризм став більш витонченим, насильницьким та безжальним, використовуючи різні види насильницьких дій та нові напрямки, такі як повітряний, ядерний, біологічний, екологічний та інформаційний тероризм. Метою сучасного тероризму є не лише грошова вигода чи визволення бойовиків, а скоріше здійснювати владу над націями та народами. Тероризм став глобальним явищем, яке уряди мають враховувати у своїй внутрішній та іноземній політиці. В останні роки проблема тероризму все більше і більше набуває глобального характеру. В зв'язку з цим виникла необхідність міжнародної співпраці в протистоянні тероризму і визначення завдань, що стоять перед практичними і науковими працівниками, котрі повинні їх вирішити. Сьогодні у всьому світі налічується близько 500 незаконних терористичних організацій, а діяльність екстремістських людей, груп та організацій стає дедалі складнішою та нелюдянішою[].

Останнім часом проблемі боротьби з тероризмом приділяється значна увага. Окремими аспектами протидії тероризму займалися такі вчені, як: В. В.Ф.Антипенко [87], Л. В.Багрій-Шахматов [88], В. П.Ємельянов[100], В. С.Канцір [104], М. Я.Гуцман [95], А. М.Деменко [96], М. Г. Гуцало [94],В.

В.Остроухов [132], О. П. Дзьобань[98], Б. Б. Кутовий [120], В. А.Ліпкан [122], Л. І.Мошкова[129], О. М. Швидак [149], проте цілий комплекс питань адміністративно-правового забезпечення протидії тероризму все ще залишається поза увагою науковців й практиків. Тероризм це складне, багаторівневе, суспільно небезпечне явище. Ефективно протистояти його проявам можливо лише з використанням одночасно широкого комплексу адміністративно-правових, кримінальних, фінансових та інших засобів.

Аналіз наукових джерел дозволяє констатувати, що серед суттєвих ознак сучасного тероризму є: злочинний спосіб досягнення мети (насильство); подвійний характер об'єкта насильства (безпосередній об'єкт терористичного впливу і кінцевий, стратегічний); створення обстановки страху та психологічної напруги; публічність і гласність виконуваних дій; висока соціальна небезпека, зумовлена втягуванням у сферу терористичного акту випадкових осіб. Виходячи із об'єкта терористичних дій, можна виділити таку історично утверджену дихотомічну пару – терор селективний і терор «сліпий»[114]. Селективний терор спрямований проти конкретної особи або групи осіб, із вбивством яких пов'язуються відповідні плани. Це може бути також певний цілком конкретний виробничий або інший об'єкт, який необхідно ліквідувати. Але терористичний акт може здійснюватися й, так би мовити, наосліп (звідси й назва) проти політично індиферентної і взагалі випадкової, у цьому розумінні безособової, неконкретної, не чітко визначеної, групи людей[93].

Переважає більшість західних аналітиків загалом обґрунтовує виправданість такої політичної поведінки Вашингтона, що полягає у його намаганнях не лише відстоювати таким способом національні інтереси США, а й світової спільноти. Інтернаціональні мотиви апологети американського способу життя традиційно використовують для обґрунтування тактики Білого дому у розв'язанні міжнародних проблем, зокрема і тероризму. Різною мірою це відображено у працях вченими Б. Ганор[24], Р. Фірі [22], Ф. Гросс[26], П. Дженкінса[33], А. Д. Ротфельда[143],

В.Лакер[38], Р.Шульц[55], Д.Ваксман[75], Дж. Б. Белла[4], О. Карлтон[13]. Одна важлива теоретична структура – це політичний підхід, який фокусується на політичних мотиваціях та цілях терористичних груп. Цей підхід аналізує, як політичні скарги, такі як сприйняття пригнічення або маргіналізація, можуть призвести до прийняття насильства як засіб досягнення політичних змін. Політичні теорії також розглядають роль спонсорованого державою тероризму та динаміку конфлікту між урядами та недержавними суб'єктами.

До теоретичних структур вивчення тероризму вимагає використання різних методологічних підходів для збору та аналізу даних. Враховуючи таємний та потайний характер терористичної діяльності, проведення досліджень у цій галузі представляє унікальні проблеми. Традиційні методи дослідження, такі як опитування та інтерв'ю, можуть бути важко реалізувати через проблеми безпеки та небажання осіб, які беруть участь у тероризмі, співпрацювати з дослідниками.

Міждисциплінарний характер досліджень тероризму, спираючись на розуміння різних галузей, забезпечує комплексну основу для аналізу причин, мотивацій та динаміки тероризму. Теоретичні основи, такі як соціально-психологічні та політичні підходи, дають уявлення про індивідуальні та групові фактори, які сприяють тероризму. Методологічні підходи, такі як розвідка з відкритим вихідним кодом та мережевий аналіз, надають інструменти для збору та аналізу даних у цій складній галузі. Тим не менше, дослідники також повинні орієнтуватися в етичних міркуваннях, щоб гарантувати, що їхня робота сприяє розвитку знань, не завдаючи шкоди. Вивчаючи ці основи, ця робота спрямована на те, щоб зробити свій внесок у постійні зусилля щодо розуміння та боротьби з тероризмом[123].

Вивчення теоретико-методологічних підстав тероризму має вирішальне значення для розуміння та ефективної боротьби з цією глобальною загрозою. Вивчаючи основні теорії, що стимулюють терористичні ідеології та дії, дослідники можуть отримати уявлення про

мотиви, стратегії найму та тактику, що використовується терористичними групами. Ці знання можуть потім поінформувати про розробку стратегій, політики та втручань у боротьбі з тероризмом, що ґрунтуються на фактичних даних підходах. Крім того, вивчення методологій, що використовуються при дослідженні тероризму, дозволяє вченим критично аналізувати та оцінювати існуючу літературу, забезпечуючи точність і надійність інформації та сприяючи розвитку цієї галузі. Зрештою, всебічне розуміння теоретичних і методологічних підстав тероризму має важливе значення для вирішення цього складного виклику, що розвивається[131].

Терористичні акти часто супроводжуються інформаційною війною, пропагандою та використанням конкретних ярликів, щоб або прославити себе, або клювати своїх ворогів. Тероризм часто ділиться на «хорошу» та «поганий», заснований на політичних та ідеологічних точках, що перешкоджає зусиллям щодо ефективного вирішення цієї проблеми.

Міжнародний тероризм охоплює різноманітні форми терористичних актів, вчинених недержавними групами, націлені на універсальні цінності, захищені як національним, і міжнародним правом. Він характеризується гетерогенними діями, які зазіхають широкий спектр соціальних відносин, використовуючи екстремальні форми насильства чи його загрози. Цілі терористичних актів виходять за рамки фізичної шкоди або руйнування та досягаються за рахунок психологічного впливу на людей, які не є прямими жертвами насильства. Міжнародний тероризм включає навмисні соціально небезпечні дії, які ставлять під загрозу міждержавні відносини, міжнародне право і порядок, завдаючи значної шкоди життєво важливим інтересам держав і світової спільноти. Насамперед він націлений на цивільних осіб і прагне прищепити страху і досягти конкретних цілей у вигляді насильства. Міжнародний тероризм організовано та планується групами, а не окремими злочинцями, відрізняючи його від інших форм насильства[144].

Наслідки міжнародного впливу тероризму є далекосяжними та багатогранними. По-перше, терористичні акти надають руйнівний вплив на

життя безневинних цивільних осіб, викликаючи втрату життя, фізичні травми та психологічну травму. Страх і невпевненість, спричинені актами тероризму, можуть призвести до руйнації соціальної згуртованості та ерозії довіри в громадах. Більше того, тероризм має значні економічні наслідки, оскільки він порушує торгівлю, туризм та інвестиції, що призводить до фінансових втрат як для постраждалих країн, так і для світової економіки загалом[125].

Акти тероризму не тільки викликали величезні людські страждання, а й порушили соціальну, економічну та політичну стабільність у всьому світі. Розуміння основних теорій міжнародного тероризму має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій протидії цій загрозі. Вивчаючи різні точки зору та підходів до розуміння тероризму, ми можемо отримати уявлення про його причини, мотиви та динаміку.

Такі акти, як геноцид, злочини проти людства, військові злочини та злочини агресії можуть розглядатися як терористичні акти при розгляді через призму злочинів, викладених у римському статуті. Наприклад, головною метою терористичної організації Хезболли є руйнація держави Ізраїль, яка включає намір усунути євреїв як релігійно-етнічну групу та ізраїльтяни як націю. Хоча можуть виникнути труднощі у виявленні злочинів проти людства та міжнародного тероризму через обмеження римського статуту, міжнародне законодавство, особливо ООН, відіграє вирішальну роль у забезпеченні юридичної основи[9].

Міжнародний тероризм належить до актів насильства, залякування чи примусу, вчиненого несуттєвими суб'єктами чи таємними агентами, зазвичай із політичними, ідеологічними чи релігійними мотиваціями національними кордонами. На відміну від внутрішнього тероризму, який насамперед націлений на певну країну чи регіон, міжнародний тероризм прагне перевершити кордони та вплинути на кілька країн. Винуватці міжнародного тероризму часто спрямовані на те, щоб спровокувати страх, руйнування суспільства та заперечувати авторитет урядів чи міжнародних інституцій.

У свою чергу міжнародний і внутрішній тероризм також можуть бути піддані додаткової систематизації. Внутрішньому тероризмі залежно від його суб'єктів можна виділити державний тероризм, коли насильство щодо опозиції, груп, категорій або цілих верств населення інспірується самою державою та реалізується через силові структури під приводом захисту державних, суспільних чи загальнонаціональних інтересів); тероризм проурядовий (здійснюється неурядовими громадськими об'єднаннями та партіями на користь захисту інститутів влади і, як правило, заохочується цією владою); тероризм опозиційний, за якого протиправне насильство спрямоване проти державних інститутів, їхніх представників та захисників; міжпартійний тероризм, що виявляється у процесі загострення політичної боротьби, а також різновиди тероризму, суб'єктами якого є прихильники різних екстремістських ідеологічних течій.

Аналіз тероризму як соціального явища з акцентуванням на причинно-наслідкових зв'язках проводили: В.Ф.Антипенко[85], О. П. Дзьобань[98], О. М. Бардін[90], Ю. А. Іванов[103], І. С. Смазнова[145], В. А. Ліпкан[123], В. В. Остроухов[131], В. С. Канцір[116], М. Я. Гуцман[95] та ін. Відтак здійснено аналіз тероризму як соціального явища, розглянуто причинно-наслідкові зв'язки тероризму з розвитком суспільних відносин, його залежність від соціально-політичної та економічної обстановки; зосереджено увагу на проблемах сутності та змісту тероризму, його місця й ролі в сучасному соціумі.

Останнім часом, підвищився інтерес до подій, пов'язаних із тероризмом, у засобах масової інформації. До прикладу, на сьогоднішній день на деяких Інтернет сайтах організовані дискусії, конференції, дослідження, опитування щодо означеної у дисертації тематики в он-лайн режимах. З-поміж найпоширеніших, необхідно виділити такі: www.waaf.ru – Всесвітній антикримінальний та антитерористичний форум; www.ecrats.com – Регіональна антитерористична структура Шанхайської організації співпраці; www.antiterunity.org – International Antiterrorism Unity (IAU);

www.guardantiterror.ru – проект «Антитеррор: борьба с терроризмом – наше общее дело»; www.scribd.com – PATUnits (Private Anti-Terrorist Units).

Розуміння теорії міжнародного тероризму має важливе значення для розуміння складної динаміки та мотивації цієї глобальної загрози. Визначаючи міжнародний тероризм та досліджуючи різні системи класифікації, ми можемо отримати уявлення про різноманітний характер терористичних груп, їх цілей та тактики. Ці знання є основою для розробки ефективних стратегій боротьби з тероризмом, стимулювання міжнародного співробітництва та сприяння глобальній безпеці. Насамперед слід зазначити, що світове співтовариство має дуже важливе завдання – вироблення конкретного визначення, що таке тероризм, оскільки відсутність єдиного підходу до цього поняття сильно ускладнює протидію міжнародному тероризму[39].

Таким чином, проаналізувавши понятійно-категоріальний апарат дослідження, ми дійшли висновку, що на сьогодні існують різні підходи до розумінні понять «міжнародний тероризм», «тероризм», «терор», «терористичні акти», «терористична організація», «політичний екстремізм» що є свідченням складності та актуальності даних наукових категорій. На основі вивчення існуючих підходів ми змогли сформулювати ті визначення, які ж допомогли б нам найбільш точно та ефективно досягти поставлених наукових задач.

1.2.Стан наукової розробки та джерельної бази дослідження

Під час нашого дослідження була проаналізована широка база наукових робіт.

Перша група об'єднала дослідження, присвячені теоретичним аспектам вивчення міжнародного тероризму, серед них роботи Ю. Александр[1], Б. Дженкінс[11], Х. Глюзер[25], Дж. Б. Белл[3], О. Карлтон[13] та інші.

Аналіз тероризму як соціального явища з акцентуванням на причинно-наслідкових зв'язках проводили В.Ф. Антипенко[85], О. П. Дзьобань[98], О.

М. Бардін[90], Ю. А. Іванов[103], І. С. Смазнова[146], В. А. Ліпкан[122], В. В. Остроухов[132], В. С. Канцір[116], М. Я. Гуцман[95].

Особливе корисним було напрацювання В.С. Канціра під назвою «Тероризм у сучасному глобалізаційному просторі»[113] та «Політичний тероризм як специфічний феномен сучасної соціальної реальності»[108], в яких автор проаналізував різноманітні форми тероризму в сучасний період, розкрито філософсько-правові аспекти сучасного тероризму, його взаємозв'язок з організованою злочинністю. Розглянув тероризм в контексті кримінального насильства, визначено проблеми тероризму і злочинного професіоналізму, озброєності терористичних злочинів. Розкрив вагомі складові елементи політичного тероризму, встановлено його взаємовідносини з політичною, економічною, соціальною, правовою, духовно-ідеологічною системами. У сучасних історичних та соціально-економічних умовах тероризм, безперечно, став одним із методів політичної боротьби[61].

Роботи першої групи дозволили сформувані теоретичні засади нашого дослідження та визначитися з трактуванням основних понятійних категорій, на які ми спиралися в своїй роботі.

Друга група об'єднала дослідження, присвячені особливостям розвитку цього феномену. Ф. Гросс[26], І.Фетшер [23], П. Уилкінсон[80], Б. М. Дженкінс[33], А. Кассезе[14], А. Д. Ротфельд[143], Б. Позен[50] та інших дослідники вивчали основні форми, тенденції сучасного тероризму, мотивів дій терористів, а також світоглядне, соціальне, психологічне коріння тероризму та процесу трансформації терористичної боротьби.

Вчені Б. Ганор[24], Р. Фірі [22], М. Д. Сид-Ахмед[58], Б. Дженкінс[33], В.Лакер[38], Р.Шульц[55], Д.Ваксман[75] вивчали проблеми співвідношення міжнародної терористичної діяльності та процесу глобалізації.

Надзвичайно корисними виявилися дослідження Ю.А. Іванова «Міжнародно-правове регулювання боротьби з тероризмом у сучасних умовах»[103] та О.М. Максимова «Ресурсна база тероризму в сучасному

світовому політичному процесі»[125], в яких автори проаналізували одну з найважливіших проблем розвитку світового політичного процесу – тероризм. Глобалізація сучасного світу, розвиток інформаційних та комунікаційних технологій сприяють розширенню й удосконалюванню ресурсної бази тероризму. Приділили увагу як змінилася структура тероризму і ускладнилося завдання боротьби з ним. Поділяючи ресурси тероризму на матеріальні та нематеріальні і даючи їм характеристику, автор приходять до висновку, що боротьба з тероризмом у сучасних умовах повинна полягати у позбавленні його ресурсів.

Правовим проблемам боротьби з тероризмом в сучасних умовах, розглянули теоретичні та практичні аспекти цих проблем, авторські концепції розуміння тероризму як злочину міжнародного характеру, запропонували практичні рекомендації щодо підвищення ефективності міжнародно-правового співробітництва в цій сфері.

Роботи другої групи дозволили сформулювати аналіз місця комплексу міжнародно-правових норм боротьби з тероризмом у системі міжнародного кримінального права та віднесення тероризму до категорії злочинів міжнародного характеру.

Третя група об'єднала дослідження, присвячені особливостям протидії тероризму. Окремими аспектами протидії тероризму займалися такі вчені, як: В.Ф.Антипенко [87], Л. В.Багрій-Шахматов [88], В. П.Ємельянов[100], В. С.Канцір [104], М. Я.Гуцман [95], А. М.Деменко [96], М. Г. Гуцало [94], В. В.Остроухов [132], О. П. Дзьобань[98], Б. Б. Кутовий [120], В. А.Ліпкан [122], Л. І.Мошкова[129], О. М. Швидак [149].

Акцентували увагу на динаміці розвитку тероризму та розробляли спектр практичних заходів, до яких необхідно вдатися для профілактики і запобігання екстремістським діям та терористичній діяльності В. В. Масленніков [12], Н. А. Агаєв[84], В.Ф. Антипенко[85], І. С. Печенюк[132], С. О. Телешун [147], В. П. Ємельянов[101], В. С. Канцір[110], В. С. Бруз[91], Г. М. Яворська[152], В. А. Ліпкан[123], О. В. Громико[93].

Вагомий внесок у дослідження теоретично-методологічних засад та вивчення окремих аспектів протидії тероризму здійснили В.Ф. Антипенко «Сучасний тероризм: стан і шляхи його запобігання в Україні»[85] та В.А. Ліпкан «Боротьба з тероризмом»[123], які проаналізували здійснення терористичних актів як в Україні так і у світі, застосування терористами нових форм, засобів, висунання нових вимог, обґрунтувань та виконавців, що свідчить про доцільність подальшого вивчення науковцями і практиками цих ганебних явищ з метою їх уникнення. Визначили соціально-правові та інші шляхи протидії тероризму, розглянуто та систематизовано основні фактори та обставини, які перешкоджають суттєвим позитивним зрушенням цієї проблеми. Також, автори приділили увагу виявлення перешкод, які не дозволяють ефективно використовувати міжнародно-правові та національні можливості протидії тероризму.

Роботи третьої групи дозволили сформулювати аналіз історичних, соціально-економічних та інших передумов виникнення й активізації тероризму, розроблено рекомендації щодо заходів політичного, соціально-економічного та правового характеру його запобігання в державі.

Для досягнення поставлених наукових задач ми використовували значну кількість джерел, серед яких можна виділити наступні групи.

По-перше, міжнародні конвенції в сфері протидії тероризму.

Перш за все, «Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом» (1977 р.)[135], «Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом» (1997р.)[127], «Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму» (1999 р.)[128] та «Конвенція Ради Європи по запобіганню тероризму» (2005 р.)[119].

Конвенції відіграли вирішальну роль у зміцненні міжнародного співробітництва та правових рамок для боротьби з тероризмом, вони не без обмежень. Одна з ключових проблем полягає у різних визначеннях та інтерпретаціях тероризму серед різних країн. Ця дивергенція в розумінні може перешкоджати ефективному співробітництву, оскільки держави

можуть мати різні пріоритети та підходи до боротьби з тероризмом. Крім того, правозастосування та реалізація цих конвенцій можуть бути ускладнені політичними міркуваннями, обмеженнями ресурсів та різними національними правовими системами.

«Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом» (1977 р.)

Конвенція покликана посилити боротьбу проти тероризму шляхом об'єднання зусиль проти тероризму, досягнення єдності та співробітництва у цій справі задля забезпечення невідворотності покарання осіб за цей тяжкий вид злочину. Цілі та завдання спільноти мають бути реалізовані шляхом єдиного розуміння та здійснення екстрадиції осіб, які вчинили терористичні акти. Цьому присвячена перша стаття Конвенції, що розмежовує кримінальні злочини від політичних діянь або пов'язаних з політичними правопорушеннями або скоєних з політичних мотивів[135].

«Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом» (1997 р.) міжнародна угода була необхідна з метою зміцнення співробітництва між державами у розробці та вжитті більш ефективних, практичних заходів щодо запобігання актам тероризму, що здійснюються з використанням бомб та інших вибухових пристроїв, а також для кримінального переслідування та покарання винних.

За змістом цієї Конвенції, бомбовим тероризмом визнаються незаконні та навмисні дії особи, яка доставляє, поміщає, приводить у дію або підриває вибуховий чи інший смертоносний пристрій у межах місць громадського користування, державного чи урядового об'єкта, об'єкта системи громадського транспорту чи об'єкта інфраструктури або таким чином, Що це спрямовано проти них: з наміром заподіяти смерть або серйозне каліцтво; або з наміром заподіяти значне руйнування таких місць, об'єкта або системи, коли така руйнація тягне або може спричинити велику економічну шкоду. Будь-яка із зазначених дій підпадає під категорію бомбового тероризму.

Виходячи зі змісту цієї Конвенції можна сказати, що основними об'єктами її захисту є населення та громадська безпека, а посилена

відповідальність передбачається у зв'язку із загально-небезпечним способом скоєння злочину та місцем, де може бути заподіяна найбільш серйозна шкода. Таким чином, Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом доповнює Європейську конвенцію про припинення тероризму, виділяючи найнебезпечніші прояви тероризму за зазначеними критеріями[127].

«Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму» (1999 р.) Конвенція заповнює прогалину у міжнародно-правовому режимі боротьби з тероризмом. Вперше на універсальному рівні закріплюється зобов'язання держав кваліфікувати фінансування терористичної діяльності як кримінальний злочин. Вона покликана встановити надійні правові бар'єри на шляху доступу терористів до джерел фінансування, стимулювати вживання дієвих запобіжних заходів на міжнародному та національному рівні у запобіганні та припиненні фінансової підтримки тероризму.

Ключовою для Конвенції є стаття, яка встановлює, що особа вчиняє злочин, якщо вона будь-яким способом незаконно та навмисне надає кошти або здійснює їх збір для скоєння діяння, що є злочином за змістом низки чинних антитерористичних конвенцій, або будь-якого іншого діяння, спрямованого на заподіяння смерті або тяжкого тілесного ушкодження цивільній особі «у період збройного конфлікту, коли мета такого діяння полягає в тому, щоб залякати населення або змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити будь-яку дію або утриматися від її вчинення»[128].

«Конвенція Ради Європи по запобіганню тероризму» (2005 р.) мета Конвенції полягає в тому, щоб активізувати зусилля сторін, спрямовані на попередження тероризму та його негативного впливу на повне здійснення прав людини, зокрема права на життя, за допомогою заходів, які вживаються як на національному рівні, так і в рамках міжнародного співробітництва, з належним з урахуванням чинних багатосторонніх або двосторонніх договорів або угод між сторонами[119].

Джерела першої групи дозволили нам проаналізувати ці конвенції, ми отримуємо уявлення про правові рамки, стратегії та заходи, які використовуються країнами для запобігання та реагування на тероризм. Ці знання дозволяють нам оцінити ефективність існуючих угод, виявляти прогалини в зусиллях боротьби з тероризмом і розробити всеосяжні та скоординовані підходи для вирішення цього складного виклику, що розвивається.

По-друге, закони України у сфері протидії тероризму «Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року»[136], «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму: Закон України від 12 вересня 2002 року»[140], «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом: Закон України від 29 листопада 2001 року»[137]. В останні роки Україна пережила зростання терористичної діяльності, особливо у східних регіонах. У результаті український уряд запровадив різні закони та заходи щодо боротьби з тероризмом та захистом своїх громадян. Аналізування законів України у боротьбі з тероризмом, вивчення їх ефективності, сильних сторін, слабких сторін та потенційних галузей для покращення. Закони відіграють вирішальну роль у встановленні юридичної основи для боротьби з тероризмом, визначення повноважень та обов'язків правоохоронних органів та забезпечення захисту прав людини та громадянських свобод.

«Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року»

Закон про боротьбу з тероризмом, ухвалений у 2003 році є основним законодавством, яке регулює боротьбу з тероризмом в Україні. Цей закон визначає тероризм, визначає повноваження та обов'язки відповідних органів та встановлює юридичні процедури для розслідування та судового переслідування терористичних актів[136].

«Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму: Закон України від 12 вересня 2002 року»

Україна як член Міжнародної спільноти визнала важливість приєднання до цих глобальних зусиль і зробила кроки, щоб узгодити своє законодавство з положеннями Конвенції. Аналізування ефективності правової бази України у боротьбі з фінансуванням тероризму, оцінюючи прогрес країни у реалізації положень Конвенції. У ньому розглянуто заходи, вжиті Україною для запобігання та виявлення фінансування тероризму, включаючи створення спеціалізованих установ, реалізацію підрозділів фінансової розвідки та ухвалення законодавства щодо відмивання грошей. Цей закон наголошує на прихильності України до міжнародного співробітництва та його зусиль за узгодженням з глобальними стандартами у боротьбі з фінансуванням тероризму. Вивчаючи цей закон, дослідники, політики та правоохоронні органи можуть отримати уявлення про підхід України до боротьби з тероризмом та виявляють потенційні галузі для покращення та співробітництва у боротьбі з фінансуванням тероризму[140].

«Про приєднання України до Міжнародної конвенції про боротьбу з бомбовим тероризмом: Закон України від 29 листопада 2001 року»

Всебічний аналіз правових положень та наслідків закону України, вивчаючи його сумісність з міжнародними стандартами та його потенційним впливом на боротьбу з тероризмом України. Крім того, в ньому вивчатиметься мотиви, що лежать в основі рішення України, приєднатися до Конвенції та проблеми, з якими країна може зіткнутися при ефективному впровадженні своїх положень. Конвенції, проливаючи світло на глобальні зусилля боротьби з тероризмом та роллю міжнародного права щодо цього. Вивчення цього закону, що відноситься до вступу в Україну до Міжнародної конвенції для боротьби з тероризмом, має значне значення у сучасному світі. Оскільки тероризм продовжує становити глобальну загрозу, розуміння правової бази та заходів, вжитих такою країною, як Україна для боротьби з цією загрозою, має вирішальне значення[137].

Джерела другої групи дозволили нам аналізувати закони України щодо боротьби з тероризмом є дуже актуальним у сучасному глобальному

сценарії, де тероризм становить значну загрозу міжнародному миру та безпеці. Більше того, українські закони проливають світло на зусилля країни щодо узгодження свого законодавства з міжнародними стандартами, сприяючи всебічному розумінню глобальної боротьби з тероризмом.

По-третє, соціально-психологічні дослідження, присвячені вивченню громадської думки у цій сфері.

Надзвичайно корисними виявилися дослідження В.С. Канціра «Тероризм як ознака соціально-психологічної кризи суспільства»[116] та «Політико-психологічні особливості міжнародного тероризму»[107], в яких автор аналізує суттєвою умовою виникнення тероризму є руйнування традиційного суспільства та формування суспільства модернізованого, такого, що орієнтується на нові цінності, наприклад, на безумовну цінність матеріальних благ. Тероризм виникає тоді, коли на зміну традиційному світогляду приходять передумови, які для певної частини населення пояснюють обґрунтованість терористичної діяльності.

Громадська думка грає вирішальну роль у формуванні реакції уряду на міжнародний тероризм. Ставлення, переконання та сприйняття громадськості можуть впливати на політичні рішення, розподіл ресурсів та загальний підхід до зусиль боротьби з тероризмом. Тому розуміння громадської думки з цього питання є життєво важливим для політиків для розробки ефективних стратегій, які підтримуються людьми, яким вони служать.

Одним із ключових аспектів громадської думки автор зазначає, щодо міжнародного тероризму є сприйняття її причин. Люди часто дотримуються різних поглядів на докорінні причини тероризму, починаючи від релігійного екстремізму до політичних образ, соціально-економічних відмінностей чи поєднання чинників. Автор стверджує, що релігійна радикалізація відіграє значну роль у мотивації людей брати участь у терористичних актах. Також, на важливості політичних скарг, таких як сприйнята несправедливість або конфлікти, як рушійні сили терористичної діяльності. Вивчення цих

різноманітних перспектив може дати цінну інформацію про основні чинники, що сприяють проблемі міжнародного тероризму. Аналізуючи автор громадянську думку, переконання та сприйняття, ми можемо краще зрозуміти складності цієї проблеми та працювати над безпечнішим та безпечнішим світом.

Джерела третьої групи дозволили нам проаналізувати громадську та суспільну думку сприйняття цих наслідків може пролити світло на психологічні та соціальні наслідки тероризму та допомогти визначити галузі, де необхідна підтримка та втручання.

Методологія нашої роботи спирається на системний підхід до вивчення виступають базові положення соціально-філософської науки, її понятійно-категоріальний апарат стосовно об'єкта та предмета дослідження. У роботі використовуються та реалізуються принципи філософського аналізу: функціонально-діяльнісний, організаційно-системний, сутнісний, структурно-змістовний, аксіологічний, феноменологічний підходи, принципи соціального детермінізму, історизму тощо.

Методологія міжнародного тероризму є складним і багатограним явищем, яке вимагає повного розуміння. Ця робота спрямована на те, щоб забезпечити детальний аналіз різних аспектів, факторів та наслідків методології міжнародного тероризму. Вивчивши історичний контекст, ідеологічні засади, процеси найму та радикалізації, механізми фінансування та експлуатаційну тактику терористичних організацій, ця робота спрямована на участь у існуючому складі знань про боротьбу з тероризмом. Зрештою, розуміння, отримане в результаті цього дослідження, може допомогти політикам, агенціям з безпеки та дослідникам у сформулюванні більш ефективних стратегій для боротьби з загрозою міжнародного тероризму.

Робота фокусується на розумінні складного характеру міжнародного тероризму та його різноманітних проявів та спрямована на те, щоб проаналізувати тактику, мотиви та стратегії, які використовуються терористичними організаціями у глобальному масштабі.

Серед методів, які були використані в роботі, можна відзначити наступні: проблемний підхід до побудови роботи, історичний підхід при викладенні матеріалу в межах підрозділів, кількісний та якісний контент-аналіз при вивченні документів з питань протидії міжнародному тероризму, статистичний метод при роботі з даними соціологічних досліджень, аналіз та синтез при визначенні характерних особливостей феномену міжнародного тероризму, передумов виникнення, вивчення ідеологічної та соціальної бази, моделювання при формуванні підходів до сприйняття тероризму в країнах сучасної ліберальної демократії та Україні, прогнозування – для формування прогнозів щодо майбутнього

Висновки до Розділу I

Підсумовуючи викладене у цьому розділі, можемо зробити наступні узагальнення:

У цьому розділі відображається поточний стан наукового розвитку в цій галузі, а також джерела та методології, які використовуються дослідниками. Критично вивчаючи досягнення та проблеми у вивченні міжнародного тероризму, ми можемо покращити наше розуміння цієї глобальної загрози та розробити більш ефективні стратегії для профілактики та боротьби з тероризмом.

Досягнення в галузі технологій та наявність величезних обсягів даних сильно вплинули на стан наукового розвитку в цій галузі. Поява цифрових платформ та соціальних мереж революціонізувала стратегії спілкування, набору та пропаганди терористичних організацій. В даний час дослідники мають доступ до безлічі онлайн-джерел, надаючи цінну інформацію про ідеології, мережі та діяльність цих груп.

Проте велика кількість інформації також становить проблеми з погляду надійності та аналізу джерел. Дослідники повинні використовувати суворі

методології, щоб перевірити точність та достовірність інформації, яку вони збирають, гарантуючи, що їхні висновки ґрунтуються на надійних та дійсних джерелах. Крім того, дослідники повинні ретельно розглянути упередження та потенційні неточності, пов'язані з кожним джерелом, будь то онлайн-платформи, академічні журнали, державні звіти, інтерв'ю чи польові роботи.

Методології, використовувані щодо міжнародного тероризму, також розвивалися з часом. Кількісні методи та статистичне моделювання доповнили традиційні підходи, що дозволило дослідникам ідентифікувати закономірності, тенденції та кореляції у великих наборах даних. Ці кількісні методи дають цінну інформацію про динаміку та драйвери тероризму.

Вивчення стану наукового розвитку та вихідної бази вивчення міжнародного тероризму є дуже актуальним для розуміння та боротьби з цією глобальною загрозою. Вивчивши поточний стан наукового розвитку в цій галузі, дослідники можуть виявити прогалини у знаннях, розробляти більш ефективні стратегії боротьби з тероризмом і сприяти зусиллям, що продовжуються, щодо запобігання та пом'якшення актів тероризму. Крім того, надійна база джерела дозволяє вченим та політикам отримати доступ до надійної та сучасної інформації, підвищуючи точність та обґрунтованість їх аналізу та процесів прийняття рішень.

Вивчення міжнародного тероризму є складною і багатогранною галуззю, яка потребує всебічного розуміння його наукового розвитку та вихідної бази. Критично вивчаючи досягнення та проблеми у вивченні міжнародного тероризму, ми можемо покращити наше розуміння цієї глобальної загрози та розробити більш ефективні стратегії для профілактики та боротьби з тероризмом.

Розділ II.

Характерні особливості міжнародного тероризму як соціального феномену

2.1. Передумови виникнення, мотиви підтримки, соціальна та ідеологічна база міжнародного тероризму

Концепція міжнародного тероризму може бути визначена як акти насильства, залякування чи примусу, вчиненого несуттєвими суб'єктами чи окремими особами, з метою досягнення політичних, ідеологічних чи релігійних цілей, що перевершують національні кордони. На відміну від внутрішнього тероризму, який насамперед зосереджений на конкретній країні чи регіоні, міжнародний тероризм працює у глобальному масштабі та прагне створити страх та паніку серед населення у всьому світі [3].

Аналіз сучасного тероризму виявляє кілька ключових ознак. Тероризм завжди має політичні цілі, хоча інші цілі можуть перетворити його на суто злочинну діяльність. Основною формою тероризму є насильство чи загроза насильства. Метою терористичних атак, як правило, є держава з вимогами щодо змін у соціальній структурі, територіальній цілісності чи релігійній свободі. Винуватцями тероризму зазвичай є політичні групи, які шукають широку громадську підтримку у вигляді насильницьких дій [11]. Тероризм також характеризується ідеологічною основою, такою як агресивний націоналізм, збочені релігійні погляди, есхатологічні переконання, екстремізм чи кримінальний радикалізм. Тим не менш, важливо зазначити, що кримінальний радикалізм не може розглядатися як основа для тероризму, оскільки він не обумовлений бажанням змінити соціальну та політичну ситуацію. Крім того, есхатологічні погляди лише набувають привабливості в суспільствах з відсутністю оптимізму, а агресивний націоналізм і збочені релігійні погляди виникають, коли немає чіткого уявлення про цілі розвитку

держави. Необхідно визначити тероризм на основі основних особливостей насильства та прагнення до політичних цілей[26].

Формування терористичних організацій та зростання міжнародного тероризму можна простежити до історичних передумов, особливо впливу колоніалізму. Ці організації стали релігійними організаціями, спрямованими на дестабілізацію держав, але швидко сформували зв'язки один з одним і почали поводитися гармонійно на світовій арені. Вони запланували та здійснювали терористичні атаки по всьому світу, торгували зброєю, загальну інформацію та навіть провели спільне навчання у спеціально створених таборах. Відмінні риси міжнародного тероризму включають одночасний вплив на безліч штатів, отримання коштів від інших штатів, націлювання на цивільних осіб замість державних чиновників та створення мережі міжнародних органів для терористичних атак. Ця глобалізація тероризму перетворила його на глобальну проблему, яка загрожує існуванню людства[42].

Тероризм, незважаючи на її суть залякування та насильства, знаходить підтримку з боку філософів, ідеологів та інших фахівців, а також від мас, інтереси яких терористи стверджують, що захищають. Міжетнічні конфлікти у пострадянських країнах були зумовлені протиріччями між правом на самовизначення та принципом територіальної цілісності [32]. Економічні, історичні, культурні та психофізичні фактори також сприяють зростанню тероризму. Бідність, репресії та прагнення до соціальних та національних прав розглядаються як причини тероризму. Розширення тероризму також підживлюється міждержавними конфліктами, незаконним обігом наркотиків та участю держав у сприянні тероризму для політичних вигоди[22]. Соціальні протиріччя, нерівність та маргіналізація певних груп населення також сприяють поширенню тероризму. Історичний та культурний елемент відіграє значну роль в активації та трансформації сучасного тероризму. Крім того, демографічний дисбаланс, моральне виправдання тероризму та високий соціальний статус терористів сприяють його зростанню. Зростання

можливостей терористів, включаючи потенціал масового знищення, становить значні загрози людству[43].

Багато зарубіжних дослідників беруть до уваги таке слововживання, а в зв'язку з цим і вважають необхідним розглядати зміст термінів "терор", "тероризм" з урахуванням конкретного контексту[129]. Деякі науковці абсолютизують різновиди сучасного чи історичного тероризму, надаючи їх конкретним ознакам загального значення та включають під рубрику тероризму нетерористичні політичні рухи. Виділяють характеристики, що мають переносне значення, але яким надається прямий зміст[20].

Однією з ключових рис міжнародного тероризму є його транснаціональна природа. Терористичні організації часто працюють через кордони, використовуючи різні засоби комунікації, транспорту та фінансових мереж для виконання своєї діяльності. Це дозволяє їм набирати членів із різних країн, планувати атаки у кількох місцях та ухилятися від правоохоронних органів. Глобалізований характер міжнародного тероризму ускладнює ефективну боротьбу із цією загрозою[51].

Поява міжнародного тероризму можна простежити до різноманітних історичних чинників. Зростаюча кількість терористичних актів і глобальне поширення тероризму зробили його поширеним явищем у суспільстві. Вчені з різних дисциплін, таких як філософи, історики, психологи, соціологи та кримінологи, намагалися зрозуміти тероризм як соціальне явище, що спричинило численні визначення цього терміну[103]. Ці визначення наголошують на навмисному руйнуванні, насильстві та загрозі насильства щодо окремих осіб або об'єктів, що супроводжуються політичними, економічними чи соціально значущими вимогами. Тероризм прагне створити страх, дестабілізацію політичних та соціальних структур, а також змушувати владу чи організацію відповідати вимогам терористів. Ідеологія тероризму характеризується спотвореним сприйняттям реальності, радикальних поглядів, фанатизму, утопізму та дуалістичного світогляду. Хоча точаться суперечки про те, чи є самого тероризму ідеологією чи паразитує існуючі

ідеології, зрозуміло, що тероризм спирається на насильство та залякування для досягнення своїх цілей [61].

Соціально-політичні чинники також грають вирішальну роль появи міжнародного тероризму. Політична нестабільність, невдача штатів та слабе управління створюють родючу основу для вкорінення екстремістських ідеологій[30]. Країни, які переслідують корупцію, авторитарні режими чи етнічну та релігійну напруженість, особливо вразливі для впливу терористичних організацій. Ці групи часто використовують скарги та образи маргіналізованих спільнот, обіцяючи їм справедливість, розширення прав та можливостей та почуття належності. Відсутність ефективного управління та відсутність законних напрямів для участі у політичній участі забезпечують родючу основу для радикалізації та набору персоналу[46].

Економічні чинники також сприяють появі міжнародного тероризму. Бідність, безробіття та економічна нерівність створюють середу відчаю та безнадійності, яку терористичні організації можуть використовувати для набору нових членів[37]. Обіцянка фінансової підтримки, соціального забезпечення та почуття мети може бути звернена до людей, які відчують маргіналізовану або виключену з основного суспільства. Більше того, незаконні дії, такі як торгівля наркотиками, контрабанда зброї та відмивання грошей, забезпечують значне джерело фінансування терористичних організацій, що дозволяє їм підтримувати свою діяльність та розширити їхнє охоплення[71].

Ідеологічні чинники, є найважливішими передумовами виникнення міжнародного тероризму. Екстремістські ідеології, які часто ґрунтуються на релігійному фундаменталізмі чи радикальній політичній ідеології, забезпечують ідеологічну основу, яка виправдовує та узаконює акти насильства[31]. Спотворення та неправильне тлумачення релігійних текстів у поєднанні з харизматичними лідерами та складними пропагандистськими методами можуть ефективно вселяти людей та мобілізувати їх для терористичних актів. Інтернет та соціальні мережі додатково посилили

поширення екстремістських ідеологій, що дозволило терористичним організаціям охопити глобальну аудиторію та залучати нових новобранців[67].

Релігія та ідеологія відіграли значну роль у появі міжнародного тероризму. Зростання ісламського екстремізму, особливо наприкінці ХХ-го століття, було ключовим чинником міжнародного тероризму. Іранська революція 1979 року, яку очолює аятола Хомейні, стала поворотним моментом у злитті релігії та політики, надихаючи ісламістські рухи в мусульманському світі[18]. Наступне радянське вторгнення до Афганістану та подальше утворення Аль-Каїди Усамою бен Ладеном ще більше зміцнили зв'язок між радикальним ісламом та тероризмом. Зростання салафійських джихадистських ідеологій, таких як ті, що підтримували ІДІЛ, увічнив цикл насильства та радикалізації[66].

Поява глобалізації та технологічних досягнень також відіграла вирішальну роль у появі міжнародного тероризму. Взаємопов'язаність сучасного світу сприяла поширенню екстремістських ідеологій, набору та координації терористичної діяльності[60]. Інтернет, платформи соціальних мереж та зашифровані канали зв'язку надали терористичним організаціям безпрецедентні засоби для поширення пропаганди, радикалізації людей та планувати атаки. Здатність використовувати глобальну фінансову систему для фінансування та відмивання грошей також була важливим фактором зростання міжнародного тероризму[148].

Спонсорство держави тероризму та конфліктів за довіреністю ще більше сприяло появі міжнародного тероризму. Протягом усієї історії кілька штатів підтримували терористичні організації як засіб просування своїх політичних, ідеологічних чи стратегічних цілей. Наприклад, державні спонсори, такі як Іран, Сирія та Саудівська Аравія, також беруть участь у наданні фінансової, матеріально-технічної та ідеологічної підтримки терористичним організаціям, що ще більше підживлює їхню діяльність[130].

Поява міжнародного тероризму є складним явищем під впливом безлічі історичних передумов. Колоніалізм, націоналізм, деколонізація, холодна війна, релігійні та ідеологічні чинники, глобалізація, технологічні досягнення та державне спонсорство відігравали важливу роль у формуванні траєкторії міжнародного тероризму[64]. Розуміння цих історичних чинників має вирішальне значення для формулювання ефективних стратегій боротьби з тероризмом та усунення корінних причин тероризму. Відносившись до основних скарг та соціально-політичних умов, які сприяють появі міжнародного тероризму, міжнародне співтовариство може працювати у напрямку мирного та безпечнішого світу[83].

Соціологічний огляд розвитку міжнародного тероризму наголошує на складній природі цього соціального явища. Від його походження в анархістських рухах до зростання націоналістичних, ідеологічних і релігійно-мотивованих груп, тероризм розкинувся і адаптувався до глобального ландшафту, що змінюється[28]. Події 11 вересня та подальша глобалізація тероризму представили нові проблеми для міжнародного співтовариства у боротьбі з цією загрозою. Розуміння історичного контексту та характеристик міжнародного тероризму має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій боротьби з тероризмом та сприяння глобальній безпеці[42].

Тероризм спрямований на те, щоб сіяти страх, паніку та дестабілізувати країну, і тому націлюється на місця з концентрованими популяціями, такими як ринки, магазини та масові заходи. Він також націлений на небезпечні виробничі зони та ядерні установки, транспортні системи, а також комунальні та енергетичні мережі міст [24]. Держава може реагувати на тероризм пасивно чи активно. Пасивні заходи включають підвищення захисту, впровадження суворіших антитерористичних законів та збільшення витрат на боротьбу з тероризмом. Активні заходи включають попереджувальні поліцейські рейди та операції під прикриттям. Хоча тероризм може мати політичні мотиви, його основна причина завжди є

економічною[108]. Терористичні групи, такі як Аль-Каїда, обумовлені прагненням до прибутку та ефективності, а не ідеологічними міркуваннями. Фінансування тероризму має вирішальне значення як конкретних операцій, так спільної діяльності організації. Джерела фінансування включають зовнішню допомогу від іноземних штатів та спеціальних послуг, пожертвування від окремих осіб та організацій, а також самофінансування за допомогою юридичних та незаконних джерел[8].

Терористичні організації займаються юридичною підприємницькою діяльністю, як-от інвестиції в сільськогосподарські та будівельні підприємства, а також нерухомість[44]. Пожертвування від людей, включаючи самих терористів, та перекази від громадян, які живуть за кордоном, також сприяють фінансуванню. Благодійні організації з гуманітарними цілями, ісламськими банками, інтернетом та соціальними мережами також використовуються для збирання коштів[4].

За тисячі років природа насильства у своїй основі практично не змінилася. Різниця полягає лише в тому, що сучасне насильство стало ще більш агресивним і жорстоким[51]. Тероризм як явище багато у чому традиційний і навіть примітивний – він кожного разу змінює лише форми, а «формула терору» залишається такою ж головною у ній навіть не саме насильство, а, насамперед, фактор залякування. Схвалюючи терор, люди проєктують на вчинене терористом власні, за різних обставин нездійсненні, мотиви, бажання та потреби[92]. Терорист – фігура в ореолі боротьби, а глибинна необхідність у боротьбі притаманна людям хоча б у силу їх тваринного походження. Терор як метод боротьби означає, що доти, поки існує боротьба, буде існувати і терор, незважаючи ні на негативне, а інколи й достатньо помітне позитивне ставлення до нього. Відтак, терор не лише мав, а й ще довго матиме під собою відповідне психологічне підґрунтя[68].

Ідеологія відіграє ключову роль у формуванні цілей та дій терористичних груп. Розуміння ідеологічної бази міжнародного тероризму потребує вивчення різних ідеологій, які мотивують та виправдовують акти

насильства. Хоча в останні роки релігійний екстремізм, особливо в ісламі, отримав значну увагу, важливо визнати, що тероризм не обмежується якоюсь окремою релігією чи ідеологією[113]. Політичні ідеології, націоналістичні устремління та сепаратистські рухи також сприяють зростанню тероризму. Вивчення ідеологічних підстав різних терористичних організацій може пролити світло на свої мотиви, стратегію найму та тактику[15].

Крім того, роль соціальних мереж та Інтернету не можна не брати до уваги при аналізі соціальної та ідеологічної бази міжнародного тероризму. Цифрове століття сприяло поширенню екстремістських ідеологій, дозволяючи терористичним організаціям набирати, радикалізувати та спілкуватися з потенційними послідовниками у глобальному масштабі. Платформи соціальних мереж, онлайн-форуми та зашифровані програми для обміну повідомленнями стали важливими інструментами для терористичної пропаганди, збору коштів та набору персоналу. Інтернет дозволив швидкому поширенню екстремістського контенту, надавши платформу для однодумців для підключення та посилення їх радикальних переконань[148].

Оскільки тероризм розглядається, насамперед, з метою протидії йому, експерти найчастіше звертаються лише до вирішення законодавчих проблем, кримінально-правових і кримінологічних досліджень та системного аналізу, не зачіпаючи глибинних причин цього загрозливого явища[56]. Це зрозуміло, адже тероризм як соціальне явище за останні 20 років перетворився на найгострішу глобальну проблему, що вимагає не лише адекватного й оперативного державного і громадського контролю, а й об'єднання на платформі антитерористичної діяльності зусиль як учених, так і практиків[63]. Звертаючи на це увагу, аналітики підкреслюють: тероризм – це саме та загроза, проти якої ще не винайдено дієвих механізмів захисту. Жодна країна у цьому розумінні не є винятком. Крім того, саме економічно розвинені держави, на думку спеціалістів, найбільш відчують на собі наслідки терористичних актів, що наносять суспільству надзвичайно велику шкоду[54].

Ідеологічні та релігійні мотиви відіграють ключову роль у формуванні та підтримці терористичних організацій. Ідеології, такі як націоналізм, сепаратизм, комунізм, анархізм та релігійний екстремізм, відіграли важливу роль у формуванні мислення терористів[119].

Націоналістичні ідеології, які наголошують на важливості національної ідентичності та самовизначення, викликали численні терористичні рухи. Наприклад, баскська сепаратистська група ЕТА в Іспанії та тигри Таміла в Шрі-Ланці були обумовлені націоналістичними устремліннями[14].

Сепаратистські ідеології прагнуть створити незалежні держави для конкретних етнічних чи релігійних груп. Курдська робітничка партія (РПК) у Туреччині та чеченські сепаратистські групи у Росії є прикладами терористичних організацій, керованих сепаратистськими ідеалами[18].

Релігійні мотиви відіграли важливу роль у зростанні міжнародного тероризму. Радикальні інтерпретації релігійних доктрин експлуатувалися екстремістськими групами, щоб виправдати акти насильства. Ісламська держава (ІДІЛ) та Аль-Каїда є визначними прикладами терористичних організацій, які рухаються релігійним екстремізмом[2].

Релігійні мотиви виявили особливо впливові на формування ідеології та дій терористичних організацій. Екстремістські тлумачення релігійних текстів разом із соціально-політичними образами призвели до появи релігійного мотивованого тероризму[130].

Ісламістський тероризм, часто пов'язаний із радикальними інтерпретаціями ісламу, привернув значну увагу в останні десятиліття. Такі групи, як «Аль-Каїда» та ISI, просувають спотворену версію ісламу, щоб виправдати свої акти насильства, стверджуючи, що захищають свою віру від ймовірних загроз із боку Заходу чи інших релігійних груп[4].

Хоч останнім часом менш поширений, християнський тероризм також існував історично. Армія опору Господа (LRA) в Уганді та Армії Божої у Сполучених Штатах є прикладами християнських екстремістських груп, які застосували насильство в ім'я своєї віри[33].

Розуміння історичного коріння міжнародного тероризму має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій боротьби з тероризмом. Керуючи основними соціальними та ідеологічними факторами, політики можуть працювати над пом'якшенням умов, які сприяють тероризму та сприяють інклюзивним суспільствам, що перешкоджають радикалізації[117].

Вивчення соціальної та ідеологічної бази міжнародного тероризму дає цінну інформацію про складні фактори, що сприяють його появі та підтримці. Розуміючи ці чинники, політики та органи безпеки можуть розробити ефективні заходи для запобігання та протидії тероризму, зрештою сприяючи миру та безпеці у глобальному масштабі[38]. Дослідження, проведене в цій роботі, сприяє цьому ширшому розумінню, проливаючи світло на соціальні та ідеологічні засади міжнародного тероризму та забезпечуючи основу для прийняття рішень та розробки політики[1].

Рекрутування та поширення екстремістських ідеологій – це складні процеси, які включають кілька факторів та учасників. На ці механізми впливають поєднання соціальних, політичних, економічних та психологічних факторів, які взаємодіють та зміцнюють один одного для створення середовища, що сприяє набору та поширенню екстремістських ідеологій. Розуміння цих механізмів має вирішальне значення для розробки ефективних контрзаходів для запобігання та усунення поширення екстремізму[97].

Щоб вирішити проблеми, пов'язані з екстремізмом та тероризмом, необхідно вжити кількох заходів[94]. По-перше, існує необхідність у системі інформації та криміналістичної підтримки для антиекстремістів та антитерористичних заходів. Це включає посилення законодавства в засобах масової інформації для запобігання прославленню екстремістів і терористів, а також створення телевізійного змісту та проведення конференцій для навчання громадськості про справжню природу екстремізму та тероризму. Співпраця з релігійними віросповіданнями та діаспорами також важлива. По-друге, існують міжнародні обставини, які вимагають, щоб держави

ухвалювали рішення для запобігання зростанню екстремістських настроїв та терористичних загроз. Це включає протидію ідеологічним інвестиціям, спрямованим на дестабілізацію політичної та міжнародної ситуації. Зрештою, проблема онлайн-екстремізму є важкою для вирішення, оскільки в Інтернеті є потік матеріалів та інструкцій[7].

Наприкінці ХХ-го століття значне зрушення у мотивації міжнародного тероризму зі зростанням релігійного екстремізму та появою глобального джихаду. Іранська революція у 1979 році та подальше створення ісламської держави при аятолі Хомейні надихнули ісламістські рухи по всьому світу. Такі групи, як Хезболла у Лівані та ХАМАС у Палестині, стали видатними акторами, використовуючи терористичну тактику для просування своїх релігійних та політичних програм[6].

Саме події 11 вересня 2001 року ознаменувалися поворотним моментом в історії міжнародного тероризму[49]. Координовані атаки на Світовий торговий центр та Пентагон терористичною мережею Аль-Каїди, очолювана Усамою бен Ладеном, продемонстрували руйнівні можливості транснаціональних терористичних організацій. Атаки 11 вересня не лише викликали величезну втрату життя, а й виявили вразливість глобальних систем безпеки та викликали глобальну війну з терором[101].

Після 11 вересня міжнародний тероризм зазнав процесу еволюції та глобалізації. Розповсюдження платформ Інтернету та соціальних мереж дозволило терористичним організаціям поширювати пропаганду, набирати членів та більш ефективно координувати атаки. Поява Ісламської держави (ІДІЛ) на початку 2010-х років продемонструвала безпрецедентну здатність терористичних груп встановлювати та керувати територіями, залучаючи тисячі іноземних бійців з усього світу[4].

Крім того, поширення радикальних ідеологій та зростаюча взаємопов'язаність суспільства полегшили поширення терористичної тактики та стратегій. Атаки самотнього вовка, натхненні екстремістськими

ідеологіями, стали поширеною формою міжнародного тероризму, заперечуючи традиційні заходи безпеки та можливості розвідки[16].

Зростання екстремістських ідеологій становить значну загрозу для глобального світу, стабільності та демократичних цінностей. Розуміння механізмів їхнього набору та поширення має вирішальне значення для боротьби з їх розповсюдженням. У цьому дослідженні вивчалися три основні механізми: соціальні мережі та онлайн-платформи, особисті мережі та соціалізація, а також соціально-економічні чинники. Кожен із цих механізмів відіграє життєво важливу роль у процесі найму, сприяючи розширенню та довговічності екстремістських ідеологій[76].

У сучасному світі вивчення основних механізмів рекрутингу та поширення екстремістської ідеології має максимум. Оскільки екстремістські ідеології продовжують набирати обертів і становлять значні загрози для глобального миру та безпеки, розуміння складних процесів через які люди радикалізуються[32]. Вивчаючи тактику найму, стратегії пропаганди та канали поширення, які використовуються екстремістськими групами, дослідниками, політиками та боротьби з тероризмом, можуть розробити ефективні профілактичні заходи та втручання. Більше того, це знання може допомогти у виявленні вразливих груп населення, протидії радикалізації оповідань та сприяння соціальній згуртованості, зрештою сприяючи створенню більш інклюзивного та сталого суспільства[131].

2.2. Міжнародне законодавство у сфері антитероризму

У сучасному глобальному ландшафті тероризм став значною загрозою міжнародному миру та безпеці. Уряди по всьому світу визнали необхідність міжнародного співробітництва та координації для ефективної боротьби з цією загрозою. Міжнародне законодавство грає вирішальну роль створенні правової бази, яка регулює боротьбу з тероризмом[90].

Цей розділ роботи буде зосереджено на важливості міжнародних договорів та угод у боротьбі з тероризмом. У ньому обговорюватимуться основні міжнародні договори та конвенції, які були створені для вирішення цієї проблеми, та проаналізують їх значення у просуванні глобальних зусиль щодо боротьби з тероризмом. Крім того, він вивчатиме проблеми та обмеження, пов'язані з цими договорами та угодами, а також потенційні галузі для покращення.

Існування та діяльність міжнародних терористичних організацій, таких як Ісламська держава, Аль-Каїда та інші, розширили проблему протидії тероризму поза відповідальності будь-якої однієї держави[73]. Для всіх штатів стало важливо співпрацювати, щоб протистояти цій глобальній загрозі. Щоб ефективно боротися з тероризмом, необхідно вивчити історичний досвід та існуючі міжнародні та національні закони, пов'язані з антитероризмом. Зусилля щодо об'єднання норм кримінального права в галузі тероризму зіткнулися з проблемами через політизацію терористичної діяльності. Тим не менш, різні міжнародні конвенції та резолюції були прийняті для вирішення проблеми тероризму, включаючи Женевську конвенцію про запобігання тероризму та покарання для нього, Міжнародну конвенцію про бомбардування тероризму та резолюцію Ради Безпеки ООН щодо загроз[79]. Актами тероризму. Розвиток міжнародного законодавства у цій галузі виходить за межі ООН, причому західні європейські держави також сприяють боротьбі з тероризмом через Європейську конвенцію про придушення тероризму[27].

Організація Об'єднаних Націй (ООН) брала активну участь у вирішенні боротьби з тероризмом і вживала значних зусиль щодо визначення комплексного визначення. У 1994 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила Декларацію щодо заходів щодо усунення міжнародного тероризму, який визнав необхідність чіткого визначення тероризму. Незважаючи на поточні дебати, ООН не змогла досягти консенсусу за одним визначенням через різні

національні інтереси та проблеми[74]. Проте кілька резолюцій та угод дали уявлення про концепцію тероризму.

Одним із найвпливовіших документів ООН у визначенні тероризму є глобальна стратегія боротьби з тероризмом, ухвалена Генеральною Асамблеєю у 2006 році. Стратегія визнає, що тероризм не може бути виправданий за жодних обставин і наголошує на важливості поваги Права людини та верховенство закону при боротьбі з тероризмом. Він визначає тероризм як «злочинні дії, у тому числі проти цивільних осіб, скоєні з наміром заподіяти смерть або серйозні тілесні ушкодження або захоплення заручників, з метою спровокувати стан терору в широкій громадськості або в групі людей або конкретних осіб, залякують населення або змушують уряд або міжнародну організацію робити чи утримуватися від якоїсь дії».

Це визначення наголошує на кількох ключових елементах тероризму. По-перше, це підкреслює, що тероризм включає злочинні дії, такі як насильство або загрози насильства, націлювання на цивільних осіб або некомбатантів. По-друге, намір цих дій у тому, щоб викликати смерть, серйозні тілесні ушкодження чи взяти заручники. По-третє, тероризм спрямований на те, щоб прищепити стан терору чи страху широкому загалу чи конкретним особам чи групам. Нарешті, тероризм прагне залякати населення чи змусити уряди чи міжнародні організації діяти чи утримуватися від дій певним чином[10].

Міжнародне законодавство відіграє вирішальну роль у боротьбі з тероризмом, забезпечуючи правову основу для вирішення цієї глобальної проблеми. Організація Об'єднаних Націй (ООН) зайняла лідируючу позицію у регулюванні боротьби з міжнародним тероризмом, прийнявши 16 документів, які становлять правову основу для цієї боротьби. До них відносяться конвенції та протоколи щодо злочинів, скоєних на борту літаків, незаконного вилучення літаків та актів насильства в аеропортах, які обслуговують міжнародну цивільну авіацію. Крім того, резолюція Ради Безпеки ООН № 1624 закликає всіх штатів встановити юридичну

відповідальність за підбурювання до здійснення терористичного акту та наголошує на важливості міжнародного співробітництва в цьому відношенні. Європа також накопичила досвід боротьби з тероризмом, оскільки Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) прийняла хартію з профілактики та боротьби з тероризмом у 2002 році, переслідування та відповідь на терористичні акти. У пострадянському просторі Співдружність незалежних держав (СІС) також вжила заходів щодо боротьби з тероризмом, включаючи створення антитерористичного центру СІС та прийняття угод про співпрацю та протидію фінансуванню тероризму[37].

Організація Об'єднаних Націй відіграла значну роль у розробці міжнародного законодавства для боротьби з тероризмом. ООН ухвалила кілька конвенцій, спрямованих на запобігання та придушення тероризму, покращення міжнародного співробітництва та забезпечення судового переслідування та покарання терористів. Нижче наведено деякі ключові конвенції ООН у сфері антитероризму:

«Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом» (1977)

Ця конвенція покликана посилити боротьбу проти тероризму шляхом об'єднання зусиль проти тероризму, досягнення єдності та співробітництва у цій справі задля забезпечення невідворотності покарання осіб за цей тяжкий вид злочину. Цілі та завдання спільноти мають бути реалізовані шляхом єдиного розуміння та здійснення екстрадиції осіб, які вчинили терористичні акти[133].

Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997)

Ця конвенція порушує терористичні вибухи і створює основу для міжнародного співробітництва у запобіганні та судовому переслідуванню таких дій. Він зобов'язує держави, які підписали держави, вжити відповідного законодавства та вживати необхідних заходів для запобігання та придушення терористичних вибухів[126].

Міжнародна конвенція щодо придушення фінансування тероризму (1999)

Ця конвенція спрямована на скорочення фінансових ресурсів терористів шляхом криміналізації фінансування терористичних актів. Це вимагає, щоб держави встановили законодавчі та нормативні заходи для запобігання та придушення фінансування тероризму, включаючи заморожування та захоплення терористичних активів[128].

Регіональні конвенції

Крім конвенцій ООН, різні регіональні організації також розробили юридичні інструменти для вирішення тероризму у відповідних регіонах. Наприклад, Європейський Союз (ЄС) ухвалив кілька директив та положень щодо боротьби з тероризмом, включаючи Директиву ЄС щодо боротьби з тероризмом (2017). Ця директива гармонізує визначення терористичних злочинів та зміцнює заходи щодо запобігання та придушення терористичних актів у ЄС[10].

В останні роки Європа зіткнулася зі значним збільшенням терористичної загрози, при цьому вся територія профспілки наражається на ризик. Це призвело до визнання обмежених можливостей держав-членів для незалежної боротьби з тероризмом та необхідності зіграти роль у цьому питанні[64]. У відповідь Комісія підготувала європейський порядок денний з безпеки у 2015 році, який був спрямований на зміцнення кримінального права та кримінально-процесуальних засобів боротьби з тероризмом. Це призвело до розробки нової директиви щодо боротьби з тероризмом у 2017 році, і головною метою є узгодження законодавства ЄС з міжнародними юридичними нормами та адаптувати його до нових викликів. Директива охоплює як кримінальне право, так і аспекти кримінального процесу, включаючи захист жертв тероризму. Боротьба з фінансуванням тероризму також підкреслюється як важливий аспект антитерористичної політики ЄС, при цьому заходи щодо заморожування активів та запобігання використанню фінансової системи для терористичної діяльності. Загалом підхід ЄС до боротьби з тероризмом ґрунтується на міжнародному співробітництві та гармонізації правових інструментів[89].

У той час як міжнародне законодавство в галузі антитероризму має вирішальне значення, воно стикається з кількома проблемами та обмеженнями. Однією з проблем є різні національні правові системи та визначення тероризму, які можуть перешкоджати ефективному міжнародному співробітництву. Крім того, дотримання міжнародного антитерористичного законодавства може бути складним через суверенітет держав та різні рівні прихильності та потенціалу серед націй[151].

Ще одним обмеженням є природа тероризму, що розвивається, з новою тактикою і технологіями постійно з'являються. Міжнародне законодавство має адаптуватися і йти в ногу з цими змінами для ефективного вирішення загроз, що виникають. Більше того, баланс між заходами безпеки та захистом прав людини є постійною проблемою, оскільки зусилля боротьби з тероризмом мають поважати фундаментальні права та свободи[120].

З огляду на транснаціональний характер тероризму міжнародне законодавство відіграє вирішальну роль у вирішенні цієї глобальної загрози. Держави визнали необхідність співробітництва та координації для ефективної боротьби з тероризмом, що призвело до розвитку різних міжнародних правових інструментів. Ці інструменти спрямовані на створення юридичної основи, яка визначає тероризм, криміналізує терористичні акти та сприяє міжнародному співробітництву у профілактиці, судовому переслідуванні та придушенні тероризму[90].

Організація Об'єднаних Націй була на передньому краї міжнародних зусиль у боротьбі з тероризмом шляхом ухвалення численних рішень та угод. Однією з ранніх конвенцій у цій галузі є Конвенція про злочини та деякі інші дії, скоєних літаком, прийнятих 1963 року. Ця конвенція кримінальним органам звинувачує деякі дії, вчинені на борту літаків, включаючи викрадення, саботаж та інші незаконні дії, які ставлять під загрозу безпеку пасажирів та екіпажу[75].

Угода про придушення незаконного вилучення літаків, ухвалених у 1970 році. Ця конвенція фокусується на запобіганні та придушенні угону

літаків та встановлює принцип універсальної юрисдикції, дозволяючи державам переслідувати правопорушників, незалежно від їхньої національності чи місцезнаходження злочину[10].

На додаток до цих конвенцій ООН ухвалила кілька резолюцій щодо конкретних аспектів тероризму. Наприклад, резолюція 1973, прийнята після нападів 11 вересня, закликає держави вжити різних заходів щодо боротьби з тероризмом, включаючи криміналізацію терористичного фінансування, зміцнення прикордонного контролю та покращення міжнародного співробітництва в галузі спільного використання розвідки та правоохоронних органів[140].

Коріння міжнародного законодавства в галузі антитероризму можна простежити до середини ХХ-го століття, коли Організація Об'єднаних Націй (ООН) почала вирішувати цю проблему. ООН, створена 1945 року, визнала необхідність міжнародного співробітництва у підтримці миру та безпеки. Генеральна Асамблея та Рада Безпеки, два ключові органи ООН, відіграли ключову роль у формуванні міжнародної правової бази проти тероризму[72].

Першим значним кроком у розробці міжнародного законодавства проти тероризму було прийняття Конвенції 1963 року про злочини та деякі інші дії, скоєні на борту літаків. Ця конвенція була спрямована на запобігання та покарання актів незаконного втручання проти цивільної авіації. Він створив правову основу для штатів, щоб співпрацювати у розслідуванні та судовому переслідуванні осіб, які беруть участь у викраденні чи інших актів насильства на борту літаків[9].

У 1970-х роках серія гучних терористичних атак, таких як різанина в Олімпійських іграх у Мюнхені у 1972 році та захоплення рейсу Air France Flight 139 у 1976 році, наголосили на необхідності сильніших міжнародних заходів проти тероризму. У відповідь Генеральна Асамблея ООН ухвалила Декларацію щодо заходів щодо усунення міжнародного тероризму у 1972 році. Ця декларація засудила тероризм та закликала держави співпрацювати у запобіганні та придушенні актів тероризму.

Ґрунтуючись на декларації 1972 року, Генеральна Асамблея ООН ухвалила Міжнародну конвенцію проти захоплення заручників у 1979 році. Ця конвенція була спрямована на запобігання та покарання заручників, тактика, яка часто використовується терористичними групами. Він установив правову основу для держав, щоб співпрацювати у судовому переслідуванні осіб, які беруть участь в інцидентах із заручниками[133].

1980-ті роки стали свідками значного збільшення міжнародного тероризму, з кількома гучними атаками, включаючи бомбардування морських казарм США в Бейруті у 1983 році та бомбардування рейсу Pan Am 103 у 1988 році[6]. Відповідь на ці атаки Генеральна Асамблея ООН ухвалила Міжнародну конвенцію з придушення терористичних вибухів у 1997 році. Ця конвенція була спрямована на запобігання та покарання терористичних вибухів та встановила юридичну основу для співробітників, щоб співпрацювати з переслідуванням осіб, які беруть участь у таких діях[126].

1990-ті роки ознаменувалися поворотним моментом у боротьбі з тероризмом з появою транснаціональних терористичних мереж, таких як Аль-Каїда. Ці мережі ставлять нові проблеми для міжнародного співтовариства і зажадали розробки комплексної правової бази для вирішення природи тероризму, що розвивається. 1999 року Генеральна Асамблея ООН ухвалила Міжнародну конвенцію для придушення фінансування тероризму. Ця конвенція спрямована на запобігання і придушення фінансування тероризму, визнаючи важливу роль скорочення фінансових ресурсів для терористичних організацій[141].

Атаки 11 вересня 2001 році ще більше наголосили на необхідності розширеного міжнародного співробітництва для боротьби з тероризмом. У відповідь Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію 1973 року, яка закликала всіх штатів вжити заходів щодо запобігання та придушення тероризму, включаючи криміналізацію терористичного фінансування та зміцнення міжнародного співробітництва в галузі розвідувальних справ та

правоохоронних органів. Ця резолюція ознаменувала значну віху у розробці міжнародного законодавства проти тероризму, оскільки вона наклала обов'язкові зобов'язання з усіх держав-членів ООН[140].

Розвиток міжнародного законодавства в галузі антитероризму було поступовим процесом, що відображає природу тероризму, що розвивається, і необхідність колективних дій. Від ранніх конвенцій, присвячених конкретним актам тероризму, до комплексної правової бази, створеної після нападів 11 вересня, міжнародне законодавство відіграло вирішальну роль у розвитку міжнародного співробітництва та координації у боротьбі з тероризмом. Тим не менш, проблеми, пов'язані з тероризмом, продовжують розвиватися, вимагаючи постійних зусиль щодо адаптації та зміцнення міжнародної правової бази[116].

Рада Безпеки ООН відіграла вирішальну роль у боротьбі з тероризмом шляхом прийняття обов'язкових рішень відповідно до глави VII Статуту ООН. Ці резолюції накладають зобов'язання державам-членам вживати конкретних заходів для запобігання та придушення тероризму, таких як заморожування активів окремих осіб або організацій, які беруть участь у терористичній діяльності, нав'язування ембарго озброєнь та встановлення режимів санкцій, спрямованих на терористичні організації[9].

У світлі другої серії вибухів у Лондоні в 2005 році Великобританія визнала необхідністю переглянути його законодавство про боротьбу з тероризмом. Закон про боротьбу з тероризмом 2006 року був запроваджений для реформування чинного законодавства та надання правоохоронним органам із розширеними повноваженнями для боротьби з тероризмом. Ці зміни відповідають реалізації міжнародних конвенцій, у яких Великобританія є учасником[81]. Закон включає розширення концепції тероризму та додавання нових злочинів, пов'язаних з терористичними злочинами. Він також вносить зміни до поточного законодавства щодо розслідування та розвідувальних служб, збільшуючи покарання за терористичні злочини та надання додаткових повноважень правоохоронним

органам. Великобританія також розробила стратегію протидії міжнародному тероризму, зосередженню на профілактиці, переслідуваннях, захисті та готовності[77]. Стратегія спрямована на те, щоб запобігти радикалізму, переслідувати терористів та їх фінансистів, захистити державні послуги та національні інтереси та бути готовим до наслідків терористичних атак. Стратегія наголошує на важливості вирішення ідеологічного компоненту тероризму та участі у міжнародному співробітництві для боротьби з загрозою[13].

Міжнародні договори та угоди є важливими інструментами у боротьбі з тероризмом, оскільки вони надають країнам для співробітництва та координації своїх зусиль у боротьбі з цим глобальним загроза. Ці угоди є платформою для штатів, щоб обмінюватися інформацією, інтелектом та кращими практиками, тим самим підвищуючи їхню колективну здатність запобігти та реагувати на терористичну діяльність[99].

Однією з ключових переваг міжнародних договорів та конвенцій є створення загальних визначень та стандартів тероризму. Ці визначення допомагають гарантувати, що всі країни, що беруть участь, знаходяться на одній сторінці, коли йдеться про виявлення та класифікацію терористичних актів. Це спільне розуміння має вирішальне значення для сприяння ефективному міжнародному співробітництву, оскільки воно усуває неоднозначність та плутанину у боротьбі з терористичною діяльністю[44].

Більше того, міжнародні договори та конвенції забезпечують юридичну основу для країн, щоб вжити заходів проти тероризму. Ратифікуючи ці угоди, держави віддані реалізації конкретних заходів для запобігання та придушення терористичних актів у рамках їх юрисдикцій. Це зобов'язання зміцнює міжнародну правову базу боротьби з тероризмом і є стримуючим чинником потенційних терористів[104].

Іншим важливим аспектом міжнародних договорів та конвенцій є їхня роль у сприянні захисту прав людини у боротьбі з тероризмом. Ці угоди

наголошують на важливості поваги фундаментальних прав людини та верховенства закону при боротьбі з тероризмом[69].

Значення міжнародних договорів та конвенцій у боротьбі з тероризмом не може бути перебільшено. Ці угоди надають країнам платформу, щоб зібратися разом, ділитися інформацією та координувати свої зусилля щодо боротьби з тероризмом. Встановивши загальні визначення та стандарти, вони сприяють ефективному міжнародному співробітництву та підвищують колективну здатність запобігти та реагувати на терористичну діяльність[105].

Крім того, міжнародні договори та конвенції створюють правову основу для країн, щоб вжити заходів проти тероризму. Ратифікуючи ці угоди, держави віддані реалізації конкретних заходів для запобігання та придушення терористичних актів у рамках їх юрисдикцій. Це зобов'язання зміцнює міжнародну правову базу боротьби з тероризмом і є стримуючим чинником потенційних терористів[58].

Крім того, міжнародні договори та конвенції відіграють вирішальну роль у сприянні захисту прав людини у боротьбі з тероризмом. Ці угоди наголошують на важливості поваги фундаментальних прав людини та верховенства закону при боротьбі з тероризмом. Включаючи положення про права людини, вони гарантують, що тероризм не порушує індивідуальні свободи та свободи[52].

Міжнародні договори та конвенції також стикаються з проблемами та обмеженнями при ефективному вирішенні проблеми тероризму. Однією з основних проблем є відсутність універсальної участі та відповідності. Не всі країни ратифікували ці угоди, і навіть серед тих, що мають, реалізація та правозастосування можуть значно відрізнятись. Ця відсутність однорідності перешкоджає ефективності цих договорів та угод у досягненні їх цілей[51].

Ще одна проблема - це природа тероризму, що розвивається. Терористичні групи адаптуються і змінюють свою тактику, що ускладнює міжнародні угоди, щоб не відставати від ландшафту загроз, що розвивається. У міру появи нових форм тероризму стає необхідним оновлювати та внести

зміни до існуючих договорів та угод для ефективного вирішення цих проблем[47].

Крім того, проблема спонсорованого державою тероризм є серйозною проблемою для міжнародних зусиль боротьби з тероризмом. Деякі країни можуть підтримувати або заправляти терористичні групи, ускладнюючи їхню відповідальність відповідно до існуючих договорів та конвенцій. Це наголошує на необхідності сильніших механізмів для усунення спонсорованого державою тероризму та забезпечення того, щоб усі країни були дотримувані одних і тих самих стандартів[54].

Висновки до Розділу II.

Підсумовуючи викладене в другому розділі, можемо констатувати, що:

Міжнародний тероризм - це складне соціальне явище, яке вимагає досліджень і аналізу. Це глобальна проблема, яка перевершує межі та впливає на суспільства по всьому світу.

Сутність основного глобального конфлікту значною мірою визначається тим фактом, що досягнення в економічній площині життя, по-перше, поширюються повною мірою лише на незначну частину населення планети, а по-друге, ці досягнення значно випередили прогрес у площині соціальної та політичній, причому так, що економіка, соціальна сфера і політика вступають у режим дисонансу, що постійно посилюється. І якщо в економічній площині світ сформувався в єдину, всезагальну виробничу оболонку, то у політичному та соціальному аспектах він переживає динаміку розмежування.

Аналіз міжнародного тероризму як явища показав, що характерними його рисами виступають: глибока політична, соціально-економічна криза, зростання безробіття, нерівномірний розподіл матеріальних цінностей, падіння життєвого рівня населення; загострення соціальних суперечностей у

сфері національних і міжконфесійних відносин; прояви сепаратизму; незаконний обіг зброї, боєприпасів; пропаганда засобами масової інформації насильства, культивування жорстокості; криміналізація економіки; хаотичний ринок, номенклатурний, кримінальний розподіл та перерозподіл власності, розквіт корупції, формування мафіозно-кланових структур, що обумовлено малоефективною діяльністю правоохоронних органів; відсутність належної правової бази протидії цьому явищу; дискредитація духовних та моральних цінностей.

Виникнення міжнародного тероризму, представляється справедливою думка дослідників, що відносять виникнення цього явища до середини ХХ століття і пов'язують його з посиленням фундаменталістських течій в багатьох ісламських країнах. У цих рамках варто виділити лівий ідейний тероризм, релігійно-етнічний і, нарешті, міжнародний тероризм.

Відмінними рисами міжнародного тероризму є формування міжнародних і регіональних керівних органів для вирішення питань планування терористичної діяльності, підготовки й проведення конкретних операцій, організації взаємодії між окремими групами й виконавцями, приваблюваними для тої або іншої акції; порушення антиурядових настроїв у суспільстві з метою успішної боротьби за вплив і владу; проникнення в суспільні й державні політичні, економічні й силові структури; створення розгалуженої мережі баз по підготовці бойовиків і забезпеченню операцій у різних регіонах миру, створення мережі підпілля, схованок і складів зброї й боєприпасів у різних країнах і регіонах; створення мережі фірм, компаній, банків, фондів, які використовуються як прикриття терористів, фінансування й всебічного забезпечення їхніх операцій; концентрація фінансових коштів у руках терористів у зв'язку зі зрощенням тероризму з наркобізнесом і торгівлею зброєю; використання права на політичний притулок, проживання, діяльність і базування, надаване рядом держав; використання конфліктних і кризових ситуацій для поширення свого впливу.

Таким чином, вивчення міжнародного тероризму як соціального явища має вирішальне значення у світі. Це багатогранна та складна проблема, яка створює значні проблеми для глобальної безпеки. Ці знання можуть інформувати політиків та практиків у розробці комплексних підходів для вирішення цієї проблеми. Більше того, вивчення міжнародного тероризму як соціального явища допомагає нам зрозуміти ширший соціальний вплив тероризму. Тільки розуміючи складну динаміку міжнародного тероризму, ми можемо ефективно запобігти та протистояти його загрозам глобальній безпеці.

Вивчивши, як люди набираються та радикалізовані, ми можемо визначити вразливі групи населення, враховувати кореневі причини та реалізувати профілактичні стратегії. Понад те, розуміння методів, які використовуються поширення екстремістських ідеологій, дозволяє нам протистояти їх поширенню у вигляді освіти, медійної грамотності і цільових втручань. Зрештою, вивчення цих механізмів дозволяє нам сприяти толерантності, інклюзивності та соціальній згуртованості, сприяючи більш безпечному та гармонійному суспільству.

Для ефективної боротьби з екстремізмом важливо визнати, що набір та розповсюдження екстремістської ідеології є багатогранними процесами, які працюють по різних каналах і тактиці. Керуючи основними скаргами та вразливістю, які роблять людей схильними до радикалізації, суспільства можуть працювати над створенням більш інклюзивних та справедливих середовищ, які перешкоджають привабливості екстремістських ідеологій. Крім того, слід докласти зусиль з моніторингу та протидії присутності в Інтернеті екстремістських груп, порушує їхні зусилля щодо підбору персоналу та запобігання розповсюдженню їхньої пропаганди. Це може бути досягнуто за рахунок співпраці між урядами, технологічними компаніями та організаціями громадянського суспільства для розробки ефективних стратегій для виявлення та видалення екстремістського контенту з онлайн-платформ. Сприяючи критичному мисленню, емпатії та розумінню

різноманітних перспектив, люди можуть розвинути навички, необхідні для розпізнавання та відхилення екстремістської пропаганди. Важливо інвестувати в освітні ініціативи, які сприяють терпимості, інклюзивності та повазі до прав людини, сприяючи культурі миру та розуміння.

Розділ III.

Антитерористична парадигма як реакція міжнародної спільноти на терористичну загрозу

3.1. Особливості розвитку антиісламістські настрої в країнах ліберальної демократії як реакція на терористичну загрозу

В останні роки країни ліберальної демократії зазнали зростання антиісламістських настроїв як реакцію на сприйняту терористичну загрозу, яку представляє екстремістські групи, які претендують на дію в ім'я ісламу[101]. Це явище викликало інтенсивні дебати та дискусії, оскільки воно кидає виклик основним принципам ліберальних демократій, таких як свобода релігії, рівність та толерантність. Розуміння основних причин та наслідків цих настроїв має вирішальне значення для політиків, науковців та суспільства загалом, оскільки це має значні наслідки для соціальної згуртованості, прав людини та майбутньої демократії[78].

Вивчення антиісламістських настроїв у країнах ліберальної демократії як реакція на терористичну загрозу має максимум значить у сучасному глобальному контексті. Оскільки терористичні атаки, вчинені окремими особами чи групами, які стверджують, що діють в ім'я ісламу, продовжують пропонувати значну загрозу, розуміння реакцій та настроїв ліберально-демократичних суспільств стає вирішальним[80]. Вивчивши причини антиісламістських настроїв, таких як страх, дезінформація чи культурне зіткнення, ми можемо отримати уявлення про соціальні, політичні та психологічні чинники, які сприяють цим почуттям. Ці знання можуть потім інформувати політиків, педагогів та організації громадянського суспільства про створення ефективних стратегій для протидії радикалізації, здатності до толерантності та захисту принципів ліберальної демократії[92].

Актуальність проблеми, пов'язаної із законодавством про боротьбу з тероризмом, очевидна в історичному контексті Франції, Іспанії, Італії, Німеччини та Великобританії. Дані країни запровадили суворі антитерористичні закони у періоди підвищеної терористичної діяльності, демонструючи бажання держави захистити свою монополію на насильство. Ліберальні демократії прагнуть підтримувати довіру своїх громадян, забезпечуючи їхню безпеку та захищаючи їх від шкідливих впливів. Проте, проблема полягає у пошуку балансу між необхідністю держави у боротьбі з тероризмом та збереженням прав особистості та свобод[89]. Мілітаризація спеціальних поліцейських підрозділів та використання розвідувальних операцій викликає занепокоєння щодо потенційного порушення конфіденційності громадян та концентрації влади в руках уряду. Досягнення цього делікатного балансу має вирішальне значення для успішного функціонування плюралістичної ліберальної демократії[82].

Постійне прагнення капіталу для зниження витрат на робочу силу, що було рушійною силою економічного розвитку. Проте збільшення вартості праці за рахунок мінімальної заробітної плати та соціальних заходів змусило підприємства шукати способи зниження витрат на робочу силу. Потім у цьому розділі розглядаються три методи, які використовувалися: рух підприємств країни з нижчими витратами робочої сили, нами імпортованого праці та запровадження методів економії праці[48]. Ці тенденції, особливо незаконна міграція та автоматизація, викликали негативні реакції в економічно розвинених країнах, що призвело до економічного протекціонізму та обмежень на імміграцію. У цьому розділі також підкреслюється вплив глобалізації та втручання держави в економіку та суспільство. Крім того, у ньому обговорюється вплив грошей на демократичний процес, особливо з погляду фінансування політичних кампаній та потенціалу корупції[.]

Розуміння причин поширеності певних моделей тероризму є складним завданням. Зазвичай переконання, що соціально-економічна нерівність і

дискримінація є основними факторами, що сприяють етнічним протестам, не підтверджуються глобальним або західним досвідом і спростовуються науковими дослідженнями. Конфлікти та рухи різних ступенів радикалізму спостерігалися в регіонах з економічними відмінностями та регіонами зі стабільною перевагою, як у регіонах, що зазнають зниження та прискореного зростання, так і в регіонах бідності та багатства[150]. Серйозність етнічних протиріч та насильства також може бути пов'язана виключно з релігійними компонентами. Вивчення історично встановленої специфічності менталітету народів, структури цінностей, природи політичної поведінки та етнодержавної ідеології є більш перспективним для розуміння етнічного екстремізму[87]. Етнічний тероризм часто характеризується поєднанням націоналізму та інших елементів політичного чи релігійного світогляду, часто із лівими ідеями соціального визволення. У той час як етнічний тероризм рідко обумовлений культом руйнування, що не є людьми, стабільність і потужне емоційне звинувачення в націоналізмі може легко призвести до фанатизму. Етнічні терористи часто мають реальну чи потенційну соціальну підтримку у своїй етнічній групі, та їхні дії часто спрямовані на вплив та мобілізацію їхньої власної спільноти[86].

Наслідки антиісламістських настроїв у ліберальних демократіях є далекосяжними і мають значні наслідки для соціальної згуртованості, прав людини та демократичних цінностей. Дискримінація, злочини на ґрунті ненависті та ісламофобія стали поширеною, що призвело до маргіналізації та виключення мусульманських громад. Це не тільки підриває принципи рівності та недискримінації, а й ускладнює зусилля щодо інтеграції різних суспільств[34]. Крім того, зростання антиісламістських настроїв може вплинути на міжнародні відносини, сприяючи клімату недовіри та ворожості. Розуміння основних причин, наслідків та потенційних рішень цієї проблеми має вирішальне значення для політиків, науковців та суспільства загалом. Критично вивчивши історичний контекст, політичний клімат, вплив засобів масової інформації, соціально-економічні фактори, проблеми безпеки та

наслідки, ця робота спрямована на те, щоб пролити світло на труднощі, пов'язані з антиісламістськими почуттями в ліберальних демократіях та пройшли шлях для поінформованих дискусій та ефективних втручань[46].

Глобалізація та розвиток інформаційних технологій вплинули на ідеологію тероризму в сучасному світі. Це створило віртуальний простір, що дозволяє розповсюджувати радикальні ідеї для ширшої аудиторії. Міжнародні терористичні групи стратегічно зосередилися на тому, щоб зайняти значну частину платформ соціальних мереж, що призвело до радикалізації політичної свідомості. У відповідь на цю тривожну загрозу державні установи застосували різні заходи для боротьби з тероризмом, часто за рахунок обмеження певних прав людини та свобод. Запобігання тероризму вимагає повного розуміння його ірраціонального та складного характеру, а також аналізу кримінологічного контексту, в якому він працює[68].

Терористична загроза в сучасному світі є багатогранною та складною, з різними факторами, що сприяють його зростанню. Ісламістські екстремістські групи, такі як «Аль-Каїда» та «ІГІЛ», привернули значну увагу завдяки своїм гучним атакам та їхнім ідеологічним мотиваціям, заснованим на спотвореній інтерпретації ісламу. Ці групи використовували насильство та терор як засіб для досягнення своїх політичних, релігійних чи соціальних цілей, часто націлених на цивільних осіб та символів влади[140].

Поява ісламістського тероризму можна простежити остаточно ХХ-го століття, коли війна Радянського Афгана служить каталізатором радикалізації і мілітаризації деяких ісламістських груп. Наступний крах Радянського Союзу та вакууму влади, залишеного в його дії, ще більше сприяв зростанню екстремістських ідеологій, оскільки ці групи прагнули використати соціальну та політичну нестабільність, щоб просувати свої порядки денний.

Атаки 11 вересня у Сполучених Штатах ознаменували поворотний момент у глобальному сприйнятті тероризму та його потенційного впливу.

Масштаб і сміливість цих атак, вчинені Аль-Каїдою, продемонстрували здатність ісламістських екстремістських груп організувати великомасштабні акти насильства, що може призвести до значних жертв та економічних ушкоджень. Ця подія не тільки вразила світ, а й призвела до зміни парадигми у стратегіях боротьби з тероризмом та суспільним сприйняттям терористичної загрози[35].

Зростання ісламістського тероризму викликало страх, гнів та почуття вразливості серед населення у всьому світі. У відповідь на цю загрозу антиісламістські почуття стали реакційною силою, яку часто підживлюють дезінформацію, забобони та відсутність розуміння різноманітної природи ісламу та його послідовників. Ці почуття виявляються у різних формах, починаючи від громадського дискурсу і політичної риторики до злочинів ґрунті ненависті і дискримінаційної політики[5].

Одним із ключових факторів, що сприяють зростанню антиісламістських настроїв, є змішання ісламу з тероризмом. Дії невеликої меншості ісламістських екстремістів призвели до стигматизації всієї мусульманської громади, увічнюючи шкідливі стереотипи та сприяючи клімату підозр та недовіри. Ця суміш часто посилюється висвітленням у ЗМІ, яке непропорційно фокусується на актах ісламістського тероризму, посилюючи негативні сприйняття та годування у існуючі упередження[149].

Крім того, зростання соціальних мереж та онлайн-платформ забезпечило родючий ґрунт для поширення антиісламістських настроїв. Екстремістська пропаганда, теорії змови та ненависницька мова можуть легко розмножуватися на цих платформах, посилюючи існуючі усунення та сприяючи навколишньому середовищу, що сприяє радикалізації та найму. Анонімність та охоплення соціальних мереж також полегшили людям висловлювати та поширювати антиісламістські погляди, що ще більше сприяє поляризації суспільств[147].

Терористична загроза, яку становлять ісламістські екстремістські групи, мала далекосяжні наслідки не лише з точки зору глобальної безпеки, а

й у формуванні суспільного сприйняття та ставлення до ісламу та його послідовників. Зростання антиісламістських настроїв як реакції на цю загрозу є складним явищем під впливом різних факторів, включаючи страх, дезінформацію та маніпулювання публічним дискурсом[107]. Розуміння динаміки між терористичною загрозою та подальшим зростанням антиісламістських настроїв має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій боротьби з тероризмом та сприяння інклюзивним суспільствам, які відкидають дискримінацію та упередження[121].

В останні роки зростання ісламістського екстремізму та подальше зростання терористичних атак, здійснених в ім'я ісламу, викликали хвилю антиісламістських настроїв у всьому світі. Ці почуття, які часто живляться страхом, невіглаством та сенсаційним ЗМІ, призвели до зростаючого розриву між мусульманами та немусульманами, і мали значні наслідки для соціальної, політичної та культурної структури сучасного суспільства[140].

Іслам, як одна з основних релігій світу, має багату історію та різноманітні інтерпретації, що розвивалися протягом століть. Важливо зрозуміти багатогранну роль, яку Іслам грає в сучасному суспільстві, за межами вузької лінзи тероризму, щоб сприяти більш нюансованій та поінформованій перспективі[101].

Утворення антиісламістських настроїв може бути пов'язане з історичними факторами, зокрема роль колоніалізму у формуванні стереотипів і забобонів. Ці стереотипи глибоко вкоренилися у суспільстві і передаються від покоління до покоління. Вони є способом для людей орієнтуватися в незнайомих соціальних ситуаціях і захищати себе. Проте ці стереотипи також можуть призвести до шкідливого розвитку та перешкоджати міжкультурному розумінню. Важливо кинути виклик і боротися з цими стереотипами за допомогою освіти та створення сприятливого інформаційного середовища, що сприяє терпимості та повазі до різних культур[106].

Історичні чинники формування антиісламістських настроїв: роль колоніалізму у формуванні стереотипів та забобонів антиісламістські почуття були поширені у різних частинах світу протягом століть. Ці почуття часто підживлюються стереотипами і забобонами, які мають глибоке історичне коріння. Одним із важливих факторів, що сприяють формуванню антиісламістських настроїв, є колоніалізм. Колоніальні держави, такі як європейські країни, відіграли вирішальну роль у формуванні негативних уявлень та упереджень проти ісламу та його послідовників[57].

У сучасному світі методи інтерпретації, що використовуються у висвітленні у ЗМІ, значно впливають на аудиторію. Готовність брати участь у виборах і політичної участі між різними віковими групами у суспільстві різниться, причому молодші вікові групи демонструють вищий рівень аутса. Це може бути результатом недостатньо розвиненої молодіжної політики та відсутності сумісності між інтересами та потребами молоді та політики[85]. Засоби масової інформації відіграють вирішальну роль у протидії тероризму, надаючи об'єктивну та надійну інформацію, і журналісти повинні наслідувати юридичні акти та антитерористичне законодавство у своєму висвітленні. Створення каналів зворотного зв'язку, таких як платформи соціальних мереж, дозволяє пряму комунікацію та обговорення серед аудиторії, і Інтернет став переважним джерелом інформації для багатьох, особливо молодих людей. Загалом засоби масової інформації мають право формувати громадську думку та поведінку, і важливо забезпечити точне та аналітичне охоплення подій[6].

У світі зростає тенденція конформізму, яку впливають різні чинники, такі як втрата аналітичних здібностей, пасивність, відсутність прогресу, стагнація і регресія у суспільстві. Цей конформізм не лише характеризує конкретні дії та поведінку, але також може стати рисою характеру, що призводить до деформованої особистості з менш розвиненим інтелектом, негнучкими розумовими процесами, бідністю ідей та відсутністю незалежних дій[96]. Вплив засобів масової інформації, особливо в Інтернеті

та рекламі, відіграє важливу роль у формуванні конформістської поведінки в суспільстві. Засоби масової інформації стали соціальним інструментом, який формує поведінку та цінності людей, що призводить до бездумного прийняття популярних думок та ідей. Цей конформізм - це не просто стиль поведінки, але стиль сучасного життя, який загрожує змінити соціальну структуру та загальну картину суспільства[83].

У світі масова інформація грає вирішальну роль у формуванні громадської думки і керівника суспільства. Засоби масової інформації, такі як преса, радіо, телебачення та Інтернет, значно впливають на наші знання про світ і наше місце в ньому. ЗМІ не лише відображають те, що відбувається навколо нас, а й створює нову реальність, вибірково представляючи інформацію та формуючи наші ідеї та досвід. Тим не менш, вплив засобів масової інформації часто недооцінюється, оскільки вони є не тільки джерелом розваг, але й дуже впливають на різні аспекти нашого соціального і духовного життя. Вони встановлюють моделі культури, поведінки та відносин і відіграють життєво важливу роль у соціалізації та формуванні соціокультурної ідентичності, особливо серед молодого покоління. Тим не менш, маніпулятивні технології засобів масової інформації в поєднанні з соціокультурною ситуацією, що швидко змінюється, можуть ускладнити набуття ідентичності і призвести до психологічних наслідків на окремих осіб і суспільства в цілому. Незважаючи на проблеми та негативні наслідки, засоби масової інформації також виконують важливі функції, такі як створення загальної картини світу, передача культурних цінностей та надання розваг. Перед кризою ідентичності у світі масова комунікація стає інструментом виживання і адаптації[11].

В останні роки антиісламістські настрої стають все більш поширеними в сучасному світі, що живиться різними факторами, включаючи політичні, соціальні та економічні події. Ці почуття часто формуються та посилюються засобами масової інформації, які відіграють важливу роль у впливі

громадської думки та формуванні оповідань. Ця робота спрямована на вивчення ролі засобів масової інформації у формуванні антиісламських настроїв, поглиблення в основні причини, наслідки та потенційні вирішення цієї складної проблеми[71].

Зростання антиісламістських настроїв у світі може бути пов'язані з безліччю чинників. По-перше, акти тероризму, вчинені окремими особами чи групами, які стверджують, що вони натхненні ісламістськими ідеологіями, відіграли важливу роль у сприянні негативному сприйняттю ісламу. Високі атаки, такі як 11 вересня 2001 року, лондонські вибухи та зростання ІДІЛ, сприяли асоціації ісламу з насильством та екстремізмом в умах багатьох людей[141]. По-друге, геополітичні конфлікти за участю переважно мусульманських країн, таких як війни в Афганістані та Іраку, ще раз підживлювали антиісламістські почуття. Висвітлення у ЗМІ цих конфліктів часто зображує мусульман як «інших», посилюючи стереотипи та увічнюючи почуття страху та недовіри до ісламу та його послідовників[6]. Більше того, швидке поширення інформації та поява соціальних мереж забезпечили платформу для розповсюдження антиісламістських настроїв. Онлайн-платформи стали розмножувальними знаками для ненависної мови, дезінформації та посилення існуючих упереджень, що призводить до нормалізації антимусульманської риторики. Засоби масової інформації, включаючи новинні агентства, телевізійні програми, фільми та платформи соціальних мереж, відіграють ключову роль у формуванні суспільного сприйняття та ставлення до ісламу. Зображення засобів масової інформації ісламу та мусульман глибоко впливає на те, як люди сприймають і розуміють релігію. Часто подання засобів масової інформації, як правило, фокусуються на негативних аспектах, увічненні стереотипів та посиленні існуючих упереджень[147].

Наративи ЗМІ, як правило, наголошують на випадках насильства, тероризму та пригнічення, пов'язаних з ісламом, при цьому нехтуючи величезною різноманітністю в мусульманській громаді та позитивним

внеском мусульман у різних галузях. Це виборче уявлення створює спотворене сприйняття ісламу, що призводить до формування та підкріплення антиісламістських настроїв. Крім того, кадрування засобів масової інформації, сенсація та використання запальної мови сприяють поляризації громадської думки. Зокрема, новинні агентства піддавалися критиці за їхню упереджену звітність, яка часто увічніє стереотипи і не дає нюансованого розуміння складних проблем, пов'язаних з ісламом та мусульманами. Це одностороннє висвітлення ще більше посилює антиісламістські настрої та перешкоджає зусиллям у напрямку міжконфесійного діалогу та розуміння[68]. Наслідки антиісламістських настроїв є далекосяжними і шкідливими як для людей, так і для суспільства в цілому. Мусульмани часто стикаються з дискримінацією, забобонами і навіть насильством через ці настрої. Злочини на ґрунті ненависті проти мусульман, такі як словесні та фізичні напади, вандалізація мечетей і дискримінація з працевлаштування стали поширеними в багатьох частинах світу[22].

Розуміння ролі засобів масової інформації у формуванні антиісламістських настроїв має першорядне значення у сучасному глобалізованому та взаємопов'язаному світі. Негативне сприйняття щодо ісламу та його послідовників може призвести до дискримінації, маргіналізації та насильства щодо мусульманських громад. Пролит світло на потенційні упередження, розповіді та методи кадрування, використовувані засобами масової інформації, це дослідження сприяє розвитку більш поінформованого та інклюзивного публічного дискурсу.

Інтернет як каталізатор для поширення антиісламістської пропаганди:

Доступність та анонімність: Інтернет забезпечує легкий доступ до великого обсягу інформації, що дозволяє людям легко знайти та обмінюватися антиісламістською пропагандою. Крім того, анонімність, що пропонується онлайн-платформами, дозволяє людям висловлювати свої погляди, не побоюючись наслідків, що полегшує поширення екстремістських ідеологій[147].

Швидкість поширення та охоплення: Інтернет дозволяє швидко поширювати інформацію за географічними кордонами, дозволяючи антиісламістській пропаганді досягати глобальної аудиторії протягом кількох секунд. Зокрема, платформи соціальних мереж значно сприяли швидкості та охопленню цього поширення, що призвело до посилення антиісламістських оповідань[55].

Відлуння-камери та упередженість підтвердження: Інтернет викликав луна камери, де люди з подібними переконаннями зміцнюють погляди один одного. Це погіршується алгоритмами, що використовуються соціальними мережами, які є пріоритетом контенту на основі минулих переваг користувачів[43]. Отже, користувачі з більшою ймовірністю стикаються з антиісламістською пропагандою, яка відповідає їх існуючим переконанням, ще більше посилюючи їх упередження.

Соціальні мережі та поширення антиісламістської пропаганди:

Посилення та вірусність: Соціальні мережі стали потужними платформами для поширення анти-ісламістської пропаганди через їх здатність посилювати повідомлення і робити їх вірусними. Обмін та повторне обмін контентом користувачами сприяють ширшому охопленню, часто без належної перевірки фактів чи критичного аналізу[147].

Алгоритмічний вплив: Алгоритми, які використовуються соціальними мережами, відіграють значну роль у поширенні антиісламістської пропаганди. Ці алгоритми мають пріоритет залучення, часто сприяючи контенту, який викликає сильні емоційні реакції. В результаті екстремістський та сенсаційний контент має тенденцію отримувати більше видимості, що призводить до посилення антиісламістських оповідань.

Онлайн-спільноти та радикалізація: Соціальні мережі полегшують формування онлайн-спільнот, зосереджених на антиісламістських ідеологіях. Ці спільноти забезпечують почуття приналежності та валідації для людей, які дотримуються екстремістських поглядів. Згодом вплив такого змісту у

цих громадах може сприяти радикалізації та подальшому поширенню антиісламістської пропаганди.

Контрмір та проблеми:

Перевірка фактів та алгоритмічна прозорість: Зусилля боротьби з поширенням антиісламістської пропаганди включають ініціативи щодо перевірки фактів та просування алгоритмічної прозорості. Організації з перевірки фактів відіграють вирішальну роль у викритті неправдивої інформації, тоді як прозорість у алгоритмах може допомогти запобігти посиленню екстремістського змісту[147].

Звіти та модерація спільноти: Соціальні мережі можуть покращити свої платформи, дозволяючи користувачам повідомляти та відзначати контент, просуваючи ненависницькі промови чи екстремістські ідеології. Ефективна політика та механізми поміркованості можуть допомогти виявити та видалити антиісламістську пропаганду, зводячи до мінімуму її вплив на вразливих людей.

Освіта та медійна грамотність: Заохочення медіа-грамотності та навичок критичного мислення може дати людям можливість розрізнити надійну інформацію та пропаганду. Включення освіти в галузі медіа-грамотності до шкіл та підвищення обізнаності користувачів інтернету можуть сприяти протидії впливу антиісламістської пропаганди.

Інтернет та соціальні мережі, безсумнівно, відіграли значну роль у поширенні антиісламістської пропаганди. Доступність, швидкість і охоплення, надані Інтернетом, у поєднанні з можливостями посилення соціальних мереж створили середовище, що сприяє поширенню екстремістських ідеологій. Проте зусилля боротьби з цим питанням за допомогою перевірки фактів, алгоритмічної прозорості, спільноти та грамотності в галузі медіа можуть допомогти пом'якшити вплив антиісламістської пропаганди та сприяти більш поінформованому та інклюзивному онлайн-середовищу[122].

Інтернет вплинув на поширення антиісламістської пропаганди. Екстремістські групи виявили, що онлайн-простір є ідеальною платформою для просування своїх ідей та набору нових учасників. Доступність, слабкий контроль та анонімність соціальних мереж та програм для обміну повідомленнями полегшили рекрутерам націлюватися на вразливі групи, особливо молодь. Інтернет допускає вірусний розподіл екстремістського контенту, включаючи підручники та навчальні матеріали, які дають чіткі інструкції про те, як поводитись у різних ситуаціях[147]. Це неконтрольоване поширення пропаганди становить серйозну загрозу для суспільства, оскільки воно підриває довіру до інститутів влади та має соціальну напруженість і конфлікт. Крім того, глобалізація та стирання національних культурних кордонів сприяли формуванню екстремістських ідеологій, оскільки люди стають більш нетерпимими до різних культур, національностей, рас та релігій. Вкрай важливо розробити стратегії протидії цій ідеології, особливо шляхом створення центрів у навчальних закладах, які сприяють толерантності та надають інформацію про профілактику та протидію екстремізму[26].

Інтернет відіграв важливу роль у поширенні антиісламістської пропаганди, надаючи різні методи просування цих ідей. Терористичні організації, такі як ІДІЛ, використовували Інтернет з метою найму та навчання, а також для обміну інформаційними ресурсами для підготовки терористичних атак. Вони також використовують відео та аудіо-матеріали для залякування населення. Фонд Quilliam провів дослідження пропаганди ІДІЛ, підкреслюючи різноманітні матеріали, у тому числі щоденні радіоприймачі та текстові бюлетені, фотографічні есе, відео, носові пісні та художні фільми. Різні основи ЗМІ, такі як Інститут виробництва медіа-виробництва Аль-Фуркана та Фонд медіа-Аль-Ітісам, відповідали за створення та розповсюдження значної кількості джихадистських матеріалів[147]. Інтернет також використовувався як засіб для спілкування та набору персоналу, а рекрутери орієнтуються на людей, які можуть відчувати

труднощі у самореалізації чи самоідентифікації. Створюючи почуття комфорту та безпеки, рекрутери розвивають психологічну залежність від свого спілкування, зрештою змушуючи людей приєднатися до терористичних організацій чи здійснювати терористичні дії. Протидія поширенню терористичної ідеології в Інтернеті потребує постійного моніторингу та двостороннього підходу: боротьба з екстремістським змістом та участь у зусиллях з контрпропаганди[24].

Завдяки широкому використанню Інтернету та розвитку платформ соціальних мереж, екстремістські організації знайшли спосіб охопити широку аудиторію, особливо молоду, що сприйняла і легко вплинула. Інтернет надає екстремістам численні переваги, такі як доступність, анонімність та здатність об'єднувати різні типи засобів для передачі своїх повідомлень. Вони використовують ці платформи для просування своїх ідеологій, залучення фінансових ресурсів, планування та організації екстремістських дій та набору нових членів[43]. Екстремісти часто уявляють себе в позитивному світлі, підкреслюючи свої цілі та переконання, не згадуючи насильство, щоб привернути увагу та підтримку. Крім того, великий інформаційний простір Інтернету та складність моніторингу та регулювання його створюють значні проблеми при боротьбі з поширенням екстремістських матеріалів. Щоб ефективно боротися з цією проблемою, необхідно покращити законодавство, розширення технічних можливостей для моніторингу та виявлення людей, які публікують екстремістський контент, встановити співпрацю між правоохоронними органами та Інтернет-провайдерами, проведення освітніх кампаній, сприяє толерантності та створенню спеціалізованих одиниць, присвячених моніторингу в Інтернеті[147].

В епоху цифрових технологій Інтернет став потужним інструментом поширення інформації та формування громадської думки. На жаль, це також включає поширення пропаганди та екстремістських ідеологій. Цей розділ заглиблюватиметься в вплив Інтернету на поширення антиісламістської

пропаганди, досліджуючи методи, які використовуються для просування цих ідей. Розуміння цих механізмів має вирішальне значення розробки ефективних контрзаходів, щоб пом'якшити негативний вплив такої пропаганди.

Інтернет як каталізатор пропаганди: Інтернет зробив революцію у тому, як передається інформація, надаючи платформу для різноманітних голосів, але також забезпечуючи швидке поширення екстремістських ідеологій. Антисламістська пропаганда використовує широке охоплення та анонімність Інтернету, щоб посилити його послання та набирати передплатників. Простота доступу до онлайн-платформ та соціальних мереж сприяла поширенню цієї пропаганди для глобальної аудиторії[109].

Соціальні мережі як підсилювач пропаганди: Платформи соціальних мереж відіграють важливу роль у поширенні антисламістської пропаганди через їхню велику користувальницьку базу і можливість націлюватися на конкретні демографія. Ці платформи дозволяють створювати луна-камери, де однодумці посилюють переконання один одного, що призводить до радикалізації вразливих людей. Алгоритми, які використовуються цими платформами, також сприяють посиленню екстремістського контенту, оскільки вони визначають пріоритет залучення до точності або якості інформації[110].

Онлайн-форуми та дошки для обговорення: Онлайн-форуми та дошки для обговорення надають простір для людей з антиісламістськими почуттями, щоб ділитися та обговорювати свої ідеї. Ці платформи часто приваблюють людей, які почуваються маргінальними чи відчуженими основним суспільством, надаючи їм почуття належності та валідації. Через ці платформи поширюються пропаганда, а однодумці набираються до екстремістських груп чи організацій.

Маніпулювання новинами та ЗМІ: Інтернет допускає маніпулювання та спотворення новин та ЗМІ, що призводить до поширення теорій дезінформації та змови. Антисламістська пропаганда часто використовує цю

тактику для просування свого порядку денного, експлуатуючи страх і невизначеність, пов'язану з ісламом та мусульманами. Хибні оповідання та спотворені зображення використовуються для створення негативного сприйняття ісламу, що сприяє докілью, що сприяє поширенню пропаганди.

5. Онлайн-набір та радикалізація: Інтернет став місцем розмноження для набору та радикалізації в антиісламістські ідеології. Екстремістські групи використовують різні методи для націлювання людей, вразливих для їх пропаганди, таких як онлайн-грумінг, цільова реклама та використання зашифрованих програм для обміну повідомленнями. Ця тактика дозволяє рекрутерам виявляти та експлуатувати людей, які можуть бути схильними до їх послання, що призводить до їх радикалізації та потенційної участі в насильницькій діяльності.

Роль екстремістських веб-сайтів: Екстремістські веб-сайти є центрами для поширення антиісламістської пропаганди, надаючи платформу для однодумців для підключення та обміну ресурсами. Ці веб-сайти часто публікують екстремістську літературу, відео та інші форми засобів масової інформації, які посилюють антиісламістські ідеології. Вони також є інструментом найму, надаючи людям необхідну інформацію та ресурси, щоб стати активними учасниками екстремістської діяльності[111].

Співпраця між державами та релігійними організаціями є життєво важливою для боротьби з антиісламістською риторикою. Використовуючи їх відповідні ролі, ресурси та вплив, держави та релігійні організації можуть кинути виклик помилкам, сприяти інклюзивності та сприяти міжконфесійному діалогу. Щоб забезпечити вичерпне розуміння проблем та можливостей для протидії антиісламістській риторичі та запропонувати ефективні стратегії для співпраці між державами та релігійними організаціями. Завдяки колективним зусиллям можна створити більш терпимий, інклюзивний та мирний світ для всіх[112].

Вивчення співробітництва між державами та релігійними організаціями у боротьбі з антиісламістською риторикою є дуже актуальним

у сучасному глобальному кліматі. Зі зростанням ісламофобії та поширенням екстремістських ідеологій, розуміння динаміки та стратегій, що використовуються державами та релігійними організаціями для боротьби з такою риторикою, має вирішальне значення. Це дослідження може пролити світло на ефективні заходи, політику та ініціативи, які можуть бути вжиті для покращення розуміння, терпимості та мирного співіснування серед різних релігійних громад. Крім того, це може сприяти розвитку контрнарративів, які кидають виклик антиісламістській риторичі та сприяють більш інклюзивному та поважному суспільству[].

Вивчення факторів, що сприяють формуванню антиісламістських настроїв, має вирішальне значення для розуміння соціальної та політичної динаміки, навколишньої ісламофобії та релігійної дискримінації. Вивчаючи ці фактори, такі як зображення засобів масової інформації, політична риторика та соціально-економічні фактори, дослідники можуть отримати уявлення про корінні причини негативних уявлень та стереотипів щодо ісламу та його послідовників. Ці знання необхідні для політиків, педагогів та лідерів спільноти для розробки ефективних стратегій для протидії антиісламістським настроям, сприяти релігійній терпимості та сприяти більш інклюзивному та гармонійному суспільству.

3.2. Особливості сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві

Сприйняття терористичної загрози є критичною проблемою, яка торкається суспільства в усьому світі. В останні роки Україна зіткнулася з численними проблемами, включаючи політичну нестабільність, територіальні конфлікти та економічні труднощі. Ці фактори сприяли підвищенню почуття вразливості серед українського населення, що спричинило підвищення сприйняття терористичної загрози. Ця робота

спрямована на вивчення особливостей сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві, аналізуючи її актуальність та вплив на різноманітні аспекти життя в країні.

У сьогоднішньому глобалізованому світі загроза тероризму стала актуальною турботою про народи по всьому світу. Україна, країна, розташована на перехресті Східної Європи, не була застрахована від цієї загрози ескалації. Завдяки геополітичному розташуванню, історичним конфліктам і політичній напруженості, що продовжується, Україна зіткнулася з цілою низкою проблем безпеки, включаючи появу та поширення терористичної діяльності. Розуміння того, як українське суспільство сприймає та реагує на цю терористичну загрозу, має вирішальне значення для формулювання ефективних стратегій боротьби з тероризмом та стимулювання соціальної стійкості[143].

Проблема терористичної загрози в Україні – складна та багатогранна проблема, яка стала майже повсякденним явищем у сучасному житті. Зростання терористичних актів та поширення тероризму по всьому світу викликали серйозне занепокоєння для філософів, істориків, психологів, соціологів, кримінологів та інших експертів. Існує безліч визначень тероризму, кожна з яких намагається зрозуміти його як соціальне явище. Деякі визначають тероризм як навмисне руйнування чи насильницькі дії, які супроводжуються політичними, економічними чи соціально значущими вимогами. Інші бачать у цьому форму екстремістського впливу, що ґрунтується на незаконному насильстві. Ідеологія тероризму характеризується спотвореним сприйняттям реальності, радикальних поглядів, фанатизму та віри у досягнення цілей у вигляді насильства. Специфіка ідеології тероризму полягає у його зв'язку із насильством, оскільки це ідеологія самого насильства. Тим не менш, існують різні думки про те, чи має тероризм особливу ідеологію, чи паразитує на раніше сформованих ідеологічних та політичних концепціях. Відсутність

історичного та аналітичного підходу сприяє розбіжності поглядів на ідеологію тероризму[1].

Загроза тероризму в Україні не обмежується вітчизняними суб'єктами. Країна також стала транзитною точкою для іноземних бойовиків, що подорожують до зон конфліктів та з них, таких як Сирія та Ірак. Ці люди, які часто радикальні та навчаються в зонах конфлікту, становлять значний ризик безпеки при їх поверненні в Україну. Вони можуть повернути свої екстремістські ідеології, бойовий досвід та мережі, тим самим збільшуючи потенціал терористичних атак у країні[101].

Сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві є багатогранною проблемою, на яку впливають різноманітні соціально-політичні, культурні та історичні чинники. Ця робота спрямована на те, щоб поглибитись особливо, які формують сприйняття тероризму в українському суспільстві, проливаючи світло на основну динаміку, яка сприяє формуванню громадської думки, поглядам та реакціям на цю загрозу. Вивчивши ці особливості, ми можемо отримати цінну інформацію щодо проблем, з якими стикається Україна при протидії тероризму та виявити потенційні галузі для покращення.

Геополітичне розташування України відіграє значну роль у формуванні її сприйняття терористичної загрози. Розташований між Росією та Європейським Союзом, Україна опиняється в епіцентрі складної геополітичної боротьби. Це позиціонування піддає країну різним зовнішнім впливам, включаючи поширення екстремістських ідеологій та проникнення терористичних мереж. Розуміння того, як ці зовнішні чинники впливають на сприйняття тероризму в українському суспільстві, має вирішальне значення для розробки ефективних заходів для боротьби з тероризмом[145].

ЗМІ також відіграють ключову роль у формуванні суспільного сприйняття та розуміння терористичної загрози. Те, як тероризм зображено у засобах масової інформації, може значно вплинути на громадську думку та ставлення до цього явища. У цій роботі вивчатиметься роль ЗМІ в Україні,

аналізуючи її вплив на сприйняття тероризму та потенційні наслідки для боротьби з тероризмом. Крім того, робота буде розглянути роль платформ соціальних мереж у поширенні екстремістських ідеологій та набирає потенційних терористів, що ще більше наголошує на необхідності ефективних контр-нарративів та механізмів онлайн-моніторингу. Більше того, політичний ландшафт України та її конфлікти, що продовжуються, мають прямий вплив на сприйняття терористичної загрози. Політична нестабільність, корупція та продовження конфлікту в східній Україні створили навколишнє середовище, що сприяє зростанню екстремістських ідеологій та набору окремих осіб у терористичні організації. Розуміння взаємодії між політичними факторами та сприйняття тероризму має важливе значення для розробки комплексних стратегій боротьби з тероризмом, що стосуються докорінних причин радикалізації та екстремізму[146].

Вивчення особливостей сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві є дуже актуальним через продовження конфлікту в країні та поширеність тероризму в усьому світі. Розуміння того, як люди сприймають та реагують на загрозу тероризму, може дати цінну інформацію для політиків, органів безпеки та суспільства загалом. Вивчаючи фактори, що впливають на сприйняття терористичної загрози, такі як висвітлення у ЗМІ, особистий досвід та культурне походження, ми можемо розробити більш ефективні стратегії для запобігання та протидії тероризму, підвищення громадської безпеки та сприяння соціальної згуртованості[95].

Сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві було сформовано різними чинниками, включаючи історичні події, політичну динаміку та висвітлення у ЗМІ. Україна, розташована на перехресті Європи та Росії, останніми роками зіткнулася зі значними проблемами безпеки, включаючи анексію Криму Росією у 2014 році та конфлікт у східних регіонах Донецьк і Луганськ. Ці події, поряд із глобальними тенденціями тероризму, вплинули на загальні характеристики того, як українці сприймають та реагують на терористичну загрозу.

Декілька чинників сприяють сприйняттю терористичної загрози в українському суспільстві. Одним із основних факторів є постійний конфлікт у східних регіонах Донецьк та Луганськ, де з'явилися сепаратистські рухи за передбачуваної підтримки Росії. Ці сепаратистські рухи були пов'язані з актами насильства та тероризму, що спричинило підвищення почуття незахищеності серед українців. Іншим чинником є історичний контекст відносин України з Росією. Анексія Криму у 2014 році та подальший конфлікт у східних регіонах створили почуття вразливості та недовіри до Росії. Цей історичний контекст формує сприйняття терористичної загрози, часто пов'язуючи її із зовнішніми суб'єктами, особливо Росією.

Історія України була відзначена політичними та соціальними потрясіннями, які часто забезпечували родючу основу для появи терористичної діяльності. Розпад Радянського Союзу у 1991 році та подальша незалежність України створили вакуум та нестабільність влади, що призвело до зростання різноманітних екстремістських рухів та збройних груп. Крім того, конфлікт у Східній Україні, який тривав у 2014 році, ще більше посилив терористичну загрозу в країні[100].

Глобальний терористичний ландшафт впливає також на сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві. Високопоставлені терористичні атаки в Європі, такі як у Парижі та Брюсселі, посилити стурбованість щодо поширення тероризму та його потенційного впливу на Україну[]. Страх терористичних атак на українську землю став значною проблемою як для уряду, так і для широкого загалу.

Історичні події відіграли вирішальну роль у формуванні сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві. Анексія Криму Росією в 2014 році стала значним поворотним моментом, який призвів до переоцінки пріоритетів безпеки та підвищення побоювань щодо потенційної терористичної діяльності. Конфлікт у східних регіонах ще більше посилив ці страхи, оскільки акти насильства та тероризму стали більш поширеними. Історичний контекст відносин України з Росією також сприяв сприйняттю

терористичної загрози. Давня напруженість між двома країнами, включаючи територіальні суперечки та історичні образи, створили почуття вразливості та посилили побоювання щодо потенційних актів тероризму, спонсорованих Росією[132].

ЗМІ відіграють вирішальну роль у формуванні громадської думки та впливі на сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві. ЗМІ висвітлення терористичних атак як внутрішніх, так і міжнародних часто посилює почуття страху і невпевненості серед громадськості. Сенсаційна звітність та постійне поширення інформації про потенційні загрози можуть створити спотворене сприйняття фактичного рівня ризику[147].

Крім того, зображення засобів масової інформації певних груп або окремих осіб як потенційних терористів може сприяти стигматизації та дискримінації конкретних спільнот. Це може ще більше посилити напруженість у суспільстві та увічнити клімат страху та підозри.

Декілька ключових елементів визначають терористичну загрозу в українському суспільстві. До них належать використання насильства чи залякування задля досягнення політичних, релігійних чи ідеологічних цілей. Націлювання цивільних осіб і некомбатантів, а також невиборча природа терористичних атак ще більше сприяють сприйняттю терористичної загрози.

Наявність екстремістських ідеологій, чи то походження всередині країни, чи імпортується з-за кордону, є ще одним визначальним елементом терористичної загрози. Зусилля щодо радикалізації та набору різних екстремістських груп, включаючи вкрай праві та ісламістські організації, сприяють сприйняттю рівню загрози в українському суспільстві.

Сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві має значні наслідки щодо різних аспектів життя в країні. Це впливає на політику національної безпеки, правоохоронні стратегії та суспільне сприйняття безпеки та довіри. Страх тероризму може призвести до збільшення заходів нагляду, обмежень на громадянські свободи та маргіналізації певних громад[148].

Крім того, сприйняття терористичної загрози може вплинути на соціальну згуртованість та міжгрупові відносини. Це може сприяти поляризації суспільства, зростанню ксенофобії та націлювання груп меншин. Управління цих наслідків потребує комплексного підходу, який врівноважує заходи безпеки з повагою до прав людини та сприяння інклюзивним та терпимим суспільствам.

Актуальність проблеми сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві не може бути недооцінена. Україна переживала бурхливий період з моменту протесту Євромайдану у 2013 році, що призвело до повалення президента про-росія Віктора Януковича. Наступна анексія Криму Росією і конфлікт у східних регіонах Донецьк і Луганськ ще більше дестабілізували країну. Ці події створили атмосферу страху та невизначеності, що робить сприйняття терористичної загрози, що є нагальною турботою про українське суспільство.

Однією з основних причин підвищеного сприйняття терористичної загрози в Україні є вплив висвітлення у ЗМІ. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні громадської думки та можуть посилити сприйняття терористичної загрози. Постійна репортажу про терористичні атаки та погрози в інших частинах світу у поєднанні з конфліктом, що продовжується, в Україні створює почуття вразливості серед населення[146]. Це сприйняття ще більше посилюється внаслідок поширення дезінформації та пропаганди, які можуть маніпулювати громадським сприйняттям та страхом палива.

Ще одним фактором, який сприяє сприйняттю терористичної загрози в Україні, є наявність радикалізованих людей та екстремістських груп. Конфлікт у східній Україні залучив іноземних бійців, у тому числі осіб із екстремістськими ідеологіями. Ці люди становлять потенційну загрозу безпеці та стабільності країни. Діяльність цих груп у поєднанні зі страхом потенційних терористичних атак сприяє сприйняттю терористичної загрози в українському суспільстві.

Сприйняття терористичної загрози також має значні наслідки щодо різноманітних аспектів життя в Україні. Це впливає на економіку, оскільки інвестори можуть неохоче інвестувати в країну, яку сприймають як ризик терористичних атак. Індустрія туризму також може постраждати, оскільки потенційні відвідувачі можуть уникнути країни, яку вони сприймають як небезпечну. Крім того, сприйняття терористичної загрози може вплинути на соціальну згуртованість, що призводить до збільшення дискримінації та стигматизації деяких груп, таких як біженці або окремі особи певних етнічних верств.

Насамкінець, сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві є складною та багатогранною проблемою. Тривалий конфлікт, висвітлення у ЗМІ та наявність радикалізованих людей сприяють підвищеному сприйняттю терористичної загрози. Це сприйняття має значні наслідки для різних аспектів життя в Україні, включаючи економіку, туризм та соціальну згуртованість. Розуміння особливостей цього сприйняття має вирішальне значення для політиків та зацікавлених сторін для ефективного вирішення цієї проблеми та забезпечення безпеки та благополуччя українського населення[115].

Вивчення сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві має першочергове значення у сучасному глобалізованому світі. Україна, з її геополітичним розташуванням, історичними конфліктами та постійною політичною напругою, стикається з низкою проблем безпеки, включаючи тероризм. В цьому документі вивчалися особливості, що формують сприйняття тероризму в українському суспільстві, включаючи історичний контекст, геополітичні чинники, вплив засобів масової інформації, політичний ландшафт та роль різних зацікавлених сторін. Розуміючи ці особливості, політики, органи безпеки та суспільство загалом можуть розробити ефективні стратегії боротьби з тероризмом, підвищити суспільну безпеку та сприяти соціальній згуртованості. Крім того, цільові втручання та освітні програми можуть бути розроблені для вирішення

проблеми помилок, зниження страху та підвищення стійкості перед терористичною загрозою. Загалом це дослідження сприяє підвищенню здатності України протистояти тероризму та захисту безпеки та благополуччя своїх громадян.

Тенденції та характеристики:

1. Ідеологічна мотивація: терористична загроза в Україні обумовлена складним поєднанням ідеологічних мотивацій, включаючи націоналізм, сепаратизм та релігійний екстремізм. Ці ідеології часто перекриваються та переплітаються, створюючи нестабільне середовище для терористичної діяльності.

2. Іноземний вплив: участь іноземних суб'єктів, особливо Росії, відіграла важливу роль у формуванні терористичної загрози в Україні. Підтримка Росії сепаратистськими рухами та її передбачуване забезпечення зброї та навчання збройним групам сприяли інтенсивності та довговічності конфлікту.

3. Зброя: доступність та поширення зброї в Україні сприяли ескалації терористичної діяльності. Конфлікт у східній Україні призвів до контрабанди та торгівлі вогнепальною зброєю, вибуховими речовинами та іншим озброєнням, що дозволило терористичним групам більш ефективно виконувати свої операції.

Український уряд вжив різних заходів для протидії терористичній загрозі в країні. До них належать створення спеціалізованих контртерористичних підрозділів, реалізацію суворішого законодавства та збільшення співробітництва з міжнародними партнерами. Проте, проблеми зберігаються, включаючи корупцію, обмежені ресурси та постійний конфлікт у східній Україні, що ускладнює ефективні зусилля боротьби з тероризмом[142].

Історичний аналіз терористичної загрози в Україні демонструє складний та багатогранний характер проблеми. Бурхлива історія країни, у поєднанні з постійними конфліктами та зовнішніми впливами, створила

середовище, що сприяє появі та поширенню терористичної діяльності. Розуміння історичного контексту та ключових тенденцій має вирішальне значення для розробки ефективних стратегій для вирішення поточної ситуації та пом'якшення майбутніх загроз.

Завдяки багатовимірному підходу цей документ вивчав фактори, що сприяють появі та зростанню тероризму в Україні, а також стратегії, які використовуються терористичними групами. Аналізуючи історичний контекст, ідеології та мотиви цих груп та взаємодію між внутрішніми та міжнародними суб'єктами, було розроблено всебічне розуміння різноманітних загроз, що стоять перед Україною.

Крім того, було оцінено роль державних суб'єктів, таких як Український уряд та його сили безпеки у протидії терористичній загрозі. Було вивчено ефективність їхніх стратегій і політики, а також підтримки міжнародними суб'єктами, такими як НАТО і Європейський Союз. Цей аналіз дав цінну інформацію про сильні та слабкі сторони зусиль щодо боротьби з тероризмом України[146].

Розглядаючи такі чинники, як вплив конфлікту у східних регіонах, вплив іноземних бійців та потенціал радикалізації в межах українського суспільства, цей аналіз пролив світло на майбутню траєкторію тероризму в країні.

Всебічний аналіз поточної ситуації та тенденції в терористичній загрозі в Україні дав цінну інформацію про проблеми та можливості для протидії тероризму в регіоні. Інформуючи політичні рішення та стратегії, спрямовані на підвищення безпеки та стабільності України та ширшого регіону, це дослідження сприяє колективним зусиллям щодо зниження ризиків, запобігання потенційним атакам та здатності до стійкості в регіоні[142].

Сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві впливає на різні чинники, включаючи історичні події, політичну динаміку та висвітлення у ЗМІ. Конфлікт у східних регіонах, що продовжується, історична напруженість з Росією і глобальні тенденції тероризму сприяють

сприйманому рівню загрози. Засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні громадської думки та можуть посилити страхи та спотворювати фактичний рівень ризику. Розуміння загальних характеристик терористичної загрози в українському суспільстві має вирішальне значення для політиків, установ безпеки та організацій громадянського суспільства для розробки ефективних стратегій, які вирішують проблеми безпеки, водночас сприяючи соціальній згуртованості та повазі до прав людини.

Висновки до Розділу III.

Підсумовуючи викладене в цьому розділі, можемо зробити наступні узагальнення:

На сьогодні в Україні, як і в більшості країн пострадянського простору, складаються досить сприятливі умови для тероризму. Це й високий рівень криміналу, і велика кількість «незадоволених» станом реформування економіки, велика різниця між бідними й багатими, велика кількість соціальних конфліктів. Досвід останніх десятиліть ХХ століття показав, що проблему тероризму неможливо вирішити чисто силовими методами. З огляду на (релігійно-ідеологічні, політичні, етнічні, економічні) особливості цього явища, людство повинне використовувати весь свій досвід, всю багатовікову мудрість у боротьбі із цією загрозою.

На сьогоднішній день світове співтовариство випрацювало багато методів боротьби з тероризмом (прийняття різноманітних законодавчих рішень щодо боротьби з терористами, нанесення превентивних ударів по базам їх підготовки, введення спеціальних підрозділів по боротьбі з ними), але цього недостатньо. У зв'язку з розширенням терористичної діяльності а також винайденням нових способів знищення людей (хімічна, біологічна, радіаційна загроза), а також ускладнення різноманітних комунікацій, терористам стає легше, підтримувати атмосферу страху й залякування, а

теракти приводять до все більш руйнівних наслідків. Тому на сьогодні з'являється необхідність розбудови більш адекватної системи боротьби з терором, у якій повинні приймати участі всі країни світу, не лише ті, що страждають від нападів терористів.

Важливо визнати, що розвиток антиісламістських настроїв не є рівномірним у всіх країнах-ліберал-демократичних країнах. Ступінь і природа цих настроїв можуть змінюватись в залежності від історії країни, культурного контексту та політичного клімату. Отже, дуже важливо адаптувати стратегії контртероризму та зусилля щодо соціальної інтеграції до конкретного контексту кожної країни.

Дослідження, проведене в цьому розділі, наголошує на важливості розуміння особливостей розвитку антиісламістських настроїв у країнах ліберально-демократичних країн. Розуміючи основні причини та наслідки цих настроїв, політики можуть працювати над розробкою ефективних стратегій, які вирішують проблеми безпеки під час захисту принципів та цінностей, що лежать в основі ліберальних демократій. Саме завдяки цьому розумінню та поінформованій політиці ми можемо прагнути більш інклюзивного і згуртованого суспільства перед терористичною загрозою.

Зі зростанням глобального тероризму та зростаючим числом нападів, здійснених ісламістськими екстремістськими групами, дуже важливо зрозуміти соціальну та політичну динаміку, яка формує появу цих настроїв. Ліберальні демократії часто стикаються з проблемами примирення своїх цінностей прав особистості, релігійної свободи та мультикультуралізму з необхідністю вирішення проблем безпеки. Вивчаючи розвиток антиісламістських настроїв, ми можемо отримати уявлення про складну взаємодію між тероризмом, соціальними поглядами, політичними реакціями та потенційним впливом на тканину ліберальних демократій.

У цьому розділі розглядала еволюцію парадигми антитероризму, простежуючи її походження до значних терористичних атак, таких як атаки у Сполучених Штатах від 11 вересня 2001 року. Він заглибився у ключові

компоненти парадигми антитероризму, наголошуючи на різних стратегіях та ініціативах, які використовуються міжнародною спільнотою для ефективної боротьби з тероризмом. Він оцінив успіхи та недоліки різних заходів щодо боротьби з тероризмом, що здійснюються міжнародною спільнотою, з урахуванням таких факторів, як вплив на громадянські свободи, ненавмисні наслідки та здатність адаптуватися до терористичних загроз, що розвиваються. Вивчивши як позитивні, так і негативні аспекти парадигми антитероризму, ця робота сприяла дебатам, що триває, про найефективніші стратегії боротьби з тероризмом.

Вивчення парадигми антитероризму як реакції міжнародної спільноти на терористичну загрозу є дуже актуальним у сучасному глобалізованому світі. Такі знання можуть допомогти сформувати більш поінформовані та ефективні стратегії для запобігання та реагування на терористичну діяльність, що в кінцевому рахунку сприяє більш безпечному та безпечнішому світу. Міжнародна спільнота повинна продовжувати адаптувати та розвивати свій підхід до тероризму, визнаючи постійно змінюваний характер цієї загрози та необхідність постійної співпраці та співпраці. Він є всеосяжним і цілісним підходом, що охоплює різні стратегії та ініціативи, спрямовані на запобігання, протидію та реагування на тероризм. Хоча проблеми та дилеми зберігаються, колективні зусилля міжнародної спільноти щодо боротьби з тероризмом необхідні для захисту глобальної безпеки та стабільності. Вивчаючи та аналізуючи парадигму антитероризму, ми можемо продовжувати вдосконалювати та покращувати наші стратегії, зрештою прагнучи більш безпечного та мирного світу.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження міжнародного тероризму як соціального феномену сучасності були зроблені наступні висновки:

1. Міжнародний тероризм являється реакцією на глобалізаційні виклики сучасності, являється одним з найвагоміших дестабілізуючих факторів розвитку світової спільноти, вчасне попередження та ефективна протидія цьому явищу є актуальними питаннями на порядку денному всіх країн світу. Серед визначальних ознак міжнародного тероризму ми виділили наступні: злочинний спосіб досягнення мети (насильство); подвійний характер об'єкта насильства (безпосередній об'єкт терористичного впливу і кінцевий стратегічний об'єкт терористичного впливу); створення обстановки страху та психологічної напруги; публічність і гласність виконуваних дій; висока соціальна небезпека, зумовлена втягуванням у сферу терористичного акту випадкових осіб. Було відзначено, що сучасна терористична діяльність часто супроводжується інформаційними атаками, пропагандою та маніпулюванням суспільною свідомістю, нав'язуванням ярликів.

2. Вивчення наукової літератури дозволило зробити висновок про актуальність даної теми серед науковців. Крім того, сучасний міжнародний тероризм являється комплексним феноменом, тому його вивченням займаються в межах різних наук, таких як соціологія, психологія, політологія, міжнародні відносини, криміналістика тощо. База джерел вивчення міжнародного тероризму є широкою та різноманітною, включає офіційні документи, державні звіти, судові протоколи та інтерв'ю з особами, які беруть участь у терористичній діяльності. Ці джерела дають змогу надати об'єктивного аналізу різним аспектам терористичної діяльності. Методологія дослідження спирається на міждисциплінарний та системний підходи з залученням цілого спектра загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

3. Аналізуючи передумови виникнення та розвитку міжнародного тероризму, ми визначили наступні групи чинників: історичні чинники (колоніалізм та деколонізація, холодна війна, глобалізація), соціально-політичні чинники (політична нестабільність, слабке управління або навпаки авторитарні режими, корупція, етнічна та релігійна напруженість), економічні чинники (бідність, безробіття та економічна нерівність), ідеологічні чинники (екстремістські ідеології, релігійний фундаменталізм, радикальні політичні ідеології, які узаконюють насильство). Також важливою складовою, яка сприяє розвитку терористичних організацій, є наявність спонсорства тероризму з боку держав (матеріально-технічна, фінансова, ідеологічна підтримка). Серед країн спонсорів тероризму відзначають Іран, Сирію, Ірак (в добу С. Хусейна).

Важливим фактором поширення впливу сучасних терористичних організацій, розповсюдження їх ідеології та рекрутування ними нових членів є розвиток соціальних мереж та Інтернету. Цифрові технології сприяли поширенню екстремістських ідеологій, дозволяючи терористичним організаціям набирати обертів, радикалізуватися та спілкуватися з потенційними послідовниками у глобальному масштабі. Платформи соціальних мереж, онлайн-форуми та зашифровані програми для обміну повідомленнями стали важливими інструментами для терористичної пропаганди, збору коштів та набору персоналу.

Вивчення тактики найму, стратегій пропаганди та каналів поширення, якими користуються екстремістські групи, є на сьогодні важливим завданням, що дасть змогу виявити вразливі до подібного впливу групи населення, протидіяти радикалізації повідомлень та сприяти соціальній згуртованості суспільства в боротьбі з терористичною діяльністю.

4. Транснаціональний характер діяльності терористичних організацій розширив проблему протидії тероризму за межі відповідальності будь-якої окремої держави. Активну участь у розв'язанні цієї проблеми беруть міжнародні організації як глобальні (такі як ООН), так і регіональні

(наприклад, ЄС). Вже вироблено значну кількість конвенцій, декларацій, директив та інших міжнародних договорів, які стали важливими інструментами у боротьбі з тероризмом, оскільки вони надають країнам підґрунтя для співробітництва та координації своїх зусиль у боротьбі з цією глобальною загрозою. Ці угоди є платформою для країн, щоб обмінюватися інформацією, досвідом та кращими практиками, тим самим підвищуючи їхню колективну здатність запобігти та реагувати на терористичну загрозу.

Однак міжнародне законодавство в галузі антитероризму стикається з рядом проблем та обмежень. Однією з проблем є різні національні правові системи та підходи до визначення тероризму, що перешкоджає ефективному міжнародному співробітництву. Крім того, дотримання міжнародного антитерористичного законодавства може бути складним через суверенітет держав та різні рівні прихильності міжнародним домовленостям. Не всі країни ратифікували ці угоди, і навіть серед тих, що їх ратифікував, реалізація та правозастосування можуть значно відрізнятись. Ця відсутність однорідності знижує ефективність цих договорів та угод. Також викликом є сама природа тероризму, яка постійно розвивається, у тому числі в технологічному плані. Тому міжнародне законодавство має дуже швидко адаптуватися і йти в ногу з цими змінами для ефективного вирішення загроз, що виникають.

5. У сучасних країнах ліберальної демократії, не дивлячись на те, що вони прагнуть підтримувати принципи рівності, свободи та терпимості, активно розвиваються антиісламістські настрої, що пов'язано з цілим комплексом факторів, серед яких історичні передумови, соціально-економічні чинники, політична риторика, особливості позицій провідних ЗМІ. Сприяло розвитку антиісламістських настроїв зростання кількості мігрантів-мусульман в європейські країни (міграційна криза 2015 року). Економічні проблеми та підвищення рівня безробіття (зокрема як наслідок фінансово-економічної та боргової криз в ЄС) також сприяли зростанню невдоволення іммігрантами. За часів економічних труднощів люди прагнуть

звинуватити інших у своїх власних труднощах, що призводить до стигматизації та маргіналізації мусульманських громад. Більш того, сприйняття мусульман як сторонніх елементів чи загрози для національної ідентичності також погіршує економічні тривоги, що ще більше сприяє антиісламським настроям.

6. Особливості сприйняття терористичної загрози в українському суспільстві пов'язані з рядом факторів як внутрішнього характеру (політична нестабільність, економічні труднощі, сепаратистський рух, підтриманий Кремлем), так і зовнішнього характеру (розташування України між Росією та ЄС поставило її в центр геополітичної боротьби). Проблеми безпеки, які актуалізувалися в останнє десятиліття (анексія Криму та початок військового конфлікту на Сході у 2014 році, повномасштабна російська агресія, розпочала у 2022 році), сприяли підвищенню почуття вразливості серед українського населення, у тому числі і перед обличчям терористичної загрози. Цьому сприяє ще й наявність радикалізованих та екстремістських груп, які виникають на непідконтрольних територіях та поширюють свою діяльність на всю Україну. Серед тенденцій розвитку терористичної загрози в Україні ми виокремили наступні: наявність ідеологічної мотивації (концепт «руського миру»), значний іноземний вплив (підтримка терористичних та сепаратистських рухів в Україні Росією, надання їм зброї та навчання), доступність та поширеність зброї (контрабанда та торгівля зброєю, вибуховими речовинами тощо).

Український уряд на сьогодні вживає різних заходів для протидії терористичній загрозі в країні (створення спеціалізованих контртерористичних підрозділів, реалізація суворішого законодавства та збільшення співробітництва з міжнародними партнерами), проте ефективність зусиль у боротьбі з тероризмом знижується через обмеженість ресурсів, продовження війни, корупцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Alexander I. *Terrorism: Theory and practice* / I. Alexander. Boulder: Westview press, 1979. P. 4.
2. Bell J. B. *A time of terror: How democratic societies respond to revolutionary violence* / J. B. Bell. New York, 1978. P. 167, 292.
3. Bell J. B. *Strategy, Tactics, and Terror: An Irish perspective* / J. B. Bell // *International terrorism*; edited by Y. Alexander. N.Y.: Praeger, 1975.
4. Bernard L. *The Roots of Muslim Rage* / Bernard Lewis // *Atlantic*. September 1990. P. 47-60.
5. Bernard A. *Strategia terrorysmu* / Andrzej Bernard. Warszawa: Wydaw. Ministerstwa Obrony Narodowej, 1978. 22 s.
6. Bodansky Y. *Target America: Terrorism in U.S. today* / Y. Bodansky. New-York: S.P.I. Books, 1995.
7. Bonanate L. *Dimension del terrorismo politico. Aspetti interne internazionali, politiche geuridici*, F. Angeli, Milano. 1989. S. 99–179.
8. Bonante L. *Terrorism and international analysis* / L. Bonante // *Terrorism: an International Journal*. 1979. V. 3. № 1–2.
9. Bredel R. *The UN-s Long-term Conflict Prevention Strategies and the Impact of Counter-Terrorism* / R. Bredel // *International Peacekeeping*. Summer, 2003. Vol. 10. № 2. P. 51–70;
10. Brian M. Jenkins. *International Terrorism : A New Mode of Conflict* / Brian M. Jenkins // *International Terrorism and World Security*. Edited by David Carlton & Carlo Schaerf. Croom Helm. London. 1975. P. 27.
11. Buckelew A. H. *Terrorism & the American response* / A. H. Buckelew. San Rafael (Cal.): MIRA, 1984. IV. P. 56,161.
12. Carlton O. *International terrorism and World security* / O. Carlton. L.: Helm, 1975. P. 71.
13. Cassese A. *Terrorism is Also Disrupting Some Crucial Legal Categories of International Law* / A. Cassese // *European Journal of International Law*. 2001. Vol. 12. № 5. P. 993.
14. Combs C. *Terrorism in the Twenty-First Century* / Cindy C. Combs. 3d ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2003. XIII, 305 p.
15. Combs Cindy C. *Terrorism in the twenty-first century* / Cindy C. Combs. 4th ed. Upper Saddle River, N.J.: Pearson/Prentice Hall, 1997. X, 243 p.
16. Corrado R. *Ethics and ideological Terrorism in Western Europe* / R. Corrado, R. Evans // *The politics of terrorism*; edited by M. Stohl. N.Y., Dekker, 1988.

17. Cronin A. K. Rethinking Sovereignty : American Strategy in the Age of Terror / A. K. Cronin // *Survival*. 2002. Vol. 44. № 2. P. 120.
18. Семикін М. В. Кримінальна відповідальність за створення терористичної групи чи терористичної організації: автореф. дис. На здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / М. В. Семикін. Х., 2004. 19 с.
19. Deterrence and Influence in Counterterrorism: a component in the War on al Qaeda. 2002.
20. Falk R. Revolutionaries and Functionaries. The Dual Face of Terrorism / Richard Falk. N.Y., 1988. P. 71, 14.
21. Feary R. Introduction to International Terrorism / R. Feary // *International Terrorism in the contemporary World* / Livingstone M., Kress L., Wanek M.L.: Westport, 1978. P. 1.
22. Fetscher I. Terrorismus und reaction : Mit einem Anhang A. Bebel : Attentate und Sozial. Köln: Frankfurt a. M., 1978. 148 s.
23. Ganor B. Defining Terrorism : Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter? / B. Ganor // *IST Papers on Terrorism*. Jerusalem, Israel: The International Polisy Institute for Counter-Terrorism, The Interdisciplinary Center, Herzliya, Israel. 2002. P. 9–10.
24. Gluser H. Die Diskussion uber den terrorismus ein dossier // *Aus Politic u. Zeitgeschichte*. 1978. 24 Juni. № 25. S. 3–47.
25. Gross F. Causation of terror / F. Gross // *The terrorism reader*. London, 1979. P. 231-235.
26. Hirst, Paul Q. Globalization in question: the international economy and the possibilities of governance / Paul Hirst and Grahame Thompson. 2-nd ed. Cambridge, UK; Malden, MA: Polity, 1999. XVIII, 318 p.
27. Hudson R. Divided Europe / R. Hudson, A. M. Williams // Sage Publications. 1998. P. 5–6.
28. Hutchinson M. C. Revolutionary terrorism: the FLN in Algeria, 1954-1962 / Martha Crenshaw Hutchinson. Stanford: Hoover Institution Press, Stanford University, 1978. XVI. 178 p. (Hoover Institution publication; 196).
29. International terrorism and world security / ed. by Carlton D., Schaerf C. L.: Helm, 1975. P. 71.
30. International Terrorism: the Other World War // *International Terrorism. Characteristics, Causes, Controls*. University of South Carolina, 1990.
31. Introduction // *International Terrorism and World Security* / ed. by David Carlton & Carlo Schaerf. Croom Helm. London, 1975. P. 5.

32. Jenkins B. International terrorism: a new mode of conflict / B. Jenkins. Los Angeles, 1975.
33. Jonson Ch. Perspectives on Terrorism / Ch. Jonson // The Terrorism Reader / Laquer W. L.: Wildwood, 1978. P. 267–361.
34. Joyner C. In Search of an Anti-Terrorism Policy: Lessons from the Reagan Era / C. Joyner // Terrorism. 1988. № 1. С. 25–40.;
35. Kirgis F. L. Terrorist Attacks on the World Trade Center and the Pentagon / Frederic L. Kirgis. [Электронный ресурс]. Режим доступа: [<http://www.asil.org>].
36. Koechler H. The United Nation, The international rule of law and terrorism. Fourteen the Centennial Lecture Supreme Court of the Philippines & Philippine Judicial Academy. Manila, 12 March, 2002. P. 2–6.
37. Laquer W. Reflections on Terrorism / W. Laquer // Foreign Affairs, Fall, 1986. V. 65. № 1. P. 86–101.;
38. Laquer W. Terrorism / W. Laquer. L.: Micheal Joseph, 1977. P. 146, 251.
39. Laqueur W. The New Terrorism: Fanaticism and the Arm of mass Destruction / W. Laqueur. Boston, 1999.
40. Levingstone C. Neil The War against Terrorism. 8th Printing. Lexingtone Books. Toronto. 1987;
41. Miller E St. Terrifying Thoughts : Power, Order and Terror After 9/11 Global Governance 11. 2005. P. 248–249.
42. Nawaz M. K. Legal control of International terrorism / M. K. Nawaz, G. Singh // The Indian Journal of International Law. Vol. XVII. 1977. № 1. P. 68–80.
43. Newman, Graeme R. Policing terrorism: an executive's guide / by Graeme R. Newman and Ronald V. Clarke. Washington, DC: U.S. Dept. of Justice, Office of Community Oriented Policing Services, Center for Problem Oriented Policing, 2008. 134 p.
44. O'Balance. Terrorism: The new growth form of warfare / O'Balance // International terrorism in the contemporary world / Livingstone M., Kress L., Wanek M. L., 1978. P. 415–416.
45. O'Sullivan N. Terrorism, ideology and democracy/ N. O'Sullivan // Terrorism, ideology and revolution: The origins of modern political violence. Brighton, 1986.
46. Patnogie J. Terrorism and International Law / J. Patnogie, Z. Meriboute. San-Remo: Internal. Institute of Humanitarian Law, 1986. P. 1.
47. Patterns of Global Terrorism, 1991. Washington: U.S. Department of State, 1992. April. P. 63–64
48. Pierre A. The politics of International Terrorism / A. Pierre // Orbis. 1976. Vol. 19. № 4. P. 1252.

49. Posen B. The Struggle against Terrorism: Grand Strategy, Strategy and Tactics // *International Security*. Winter 2001/2002. Vol. 26. № 3. P. 41.
50. Rassel C. Profile of a Terrorist / C. Rassel, B. Miller // *Terrorism: An International Journal*. 1977. № 1. P. 20.
51. Rosen S.J. Measures against International terrorism / S.J. Rosen, R. Frank // *International Terrorism & World Security*. L., 1975. P. 10–23.
52. Rosie G. The directory of international terrorism / Add. Research by Rosie P. Edinburgh: Mainstream, 1986. 310 p.
53. Schreiber J. The ultimate weapon: Terrorist and world order / J. Schreiber. N.Y.: Morrow, 1978. P. 144.
54. Schultz R. Conceptualizing Political Terrorism / Richard Schultz // *International Terrorism: Characteristics, Causes and Controls*, ed. by Charles W. Kegley. New York: St. Martin's Press, 1990. 280 p.
55. Segaller S. Unvisible armies: Terrorism into the 1990-s / S. Segaller. L.: Joseph, 1986.; *Terrorism: Theory and practice* / Alexander Y. Boulder: Westview press, 1979. 280 p.
56. Segeler S. Unvisible armies: Terrorism into the 1990-th / S. Segeler. Joseph, 1986. Vol. VIII. P. 11-15.
57. Sid-Ahmed M. Terrorism and National Liberation Movements / M. Sid-Ahmed // *Terrorism and National Liberation* / Köchler H. N.Y.: IPO, 1988. P. 108.
58. Smith W. International Terrorism / W. Smith // *Yearbook of World Affairs*, 1977. Bd. 31. P. 139.
59. Social Consequences of Globalization. Marginalisazion or Improvement : [Conference by H. E. Fernando Henrique Cardoso at the Indian National Centre]. New Delhi, 1996. P. 54.
60. *Terrorism : Theory and practice* / ed. Alexander Y. Boulder : Westview press, 1979. 280 p. P. 30.
61. *Terrorism and National Liberation: Proceedings of the International conference on the questions on terrorism* / Köchler H. N.Y.: IPO, 1988. P. 101.
62. Thackrah R. Terrorism: A Definitional Problem // *Contemporary Research on Terrorism*. Edited by Paul Wilkinson and Alasdair M. Stewart. Aberdeen University Press. Aberdeen, 1989. P. 31.
63. The changing face of terrorism // *Intern. Politik u. Ges. Bonn*. 2000.
64. The cost of terror // *New Zealand law J*. Wellington, 2001. № 11.
65. The Danger Within : Militant Islam in America // *Commentary*, 2001. Vol. 112. № 4.
66. The future of political violence: Destabilization, disorder & terrorism / ed. by Clutterbuck R. Basingstoke. L.: Macmillan, 1986.

67. The Psychology of Terrorism / Clark R. McCauley, Professor of Psychology, Bryn Mawr College. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [<http://essays.ssrc.org>].
68. Tuagi Y. Political Terrorism: National and International dimensions / Y. Tuagi // Twenty first annual conference of Indian society on International Law. New Dehli, 1987. P. 23.
69. U.S. Department of State, Office of the Ambassador at Large for Counter-Terrorism, Patterns of Global Terrorism. Wash., 1988. P. 19–20.
70. Wallerstein I. Utopistics or Historical choices of the twenty-first century / Immanuel Maurice Wallerstein. N.Y.: The New Press, 1998. 93 p. P. 35.
71. W. Russel. Mead, Power, Terror, Peace and War: America's Grand Strategy in a World at Risk / Walter Russel. New York: Alfred A. Knopf, 2004. P. 152.
72. Wardlaw G. Political Terroris: Theory, tactics, and countermeasures / G. Wardlaw. N.Y.: Press Syndicate of the University of Cambridge. 1986. P. 16.
73. Waugh L. William International Terrorism: How Nations Respond to Terrorists. Documentary publications. Salisbury, N.C., USA, 1982;
74. Waxman D. Terrorizing Democracies / Dav. Waxman // The Washington Quarterly. 2000. Vol. 23. № 1. P. 11-23.
75. Wilkinson P. Fighting the hydra: International terrorism and the rule of law / P. Wilkinson // Terrorism, ideology and revolution: The origins of modern political violence. Brighton, 1986.
76. Wilkinson P. Political terrorism / P. Wilkinson. N.Y.: John Wiley & Sons, 1974. P. 13-27, 122, 159.
77. Wilkinson P. Terrorism versus liberal democracy : The problem of response / P. Wilkinson // The new terrorism : For the Institute for the Study of conflict // Gutteridge W. L. : Mansell, 1986. P. 3.
78. Wilkinson P. The Laws of War and Terrorism. // The Morality of Terrorism. / Ed. by Rappoport, Y. Alexander. N.Y., 1989.
79. Wilkinson P. Trends in International Terrorism and the American response / P. Wilkinson // Terrorism and International Order; edited by L. Freedman. London, 1986.
80. Williams R. Legitimate and Illegitimate Uses of Violence / R. Williams // Violence and Politics of Research. N.Y., 1981. P. 27.
81. Wolf B. John Fear of Fear: A survey of Terrorist Operations and Controls in Open Societies. Plenum Press. New York and London, 1981.
82. Worderman F. Terrorism: Motive, Tatter, Strategies / F. Worderman. Frankfurt, 1979.
83. Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / [Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова]. К.: Молода нація, 2005. 110 с.

84. Антипенко В. Ф. Сучасний тероризм: стан і шляхи його запобігання в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Володимир Федорович Антипенко; НАН України. К., 1999.;
85. Антипенко В.Ф. Зближення воєнних та терористичних форм і методів боротьби / Володимир Федорович Антипенко; [в кн.: Тероризм і боротьба з ним / під ред. А.І. Комарової, Ю.В. Землянського]. К., 2000. Т. 19 (1). С. 92.
86. Антипенко В.Ф. Пріоритетність міжнародно-правових заходів у протидії тероризму / В.Ф. Антипенко // Актуальні проблеми держави та права : Збірник наукових праць. Одеса, 2000. Вип. 8. С. 31.
87. Багрій-Шахматов Л. В. Методи боротьби з тероризмом. Погляд світового товариства / Л. В. Багрій-Шахматов, С. Л. Яценко // Тероризм і боротьба з ним : Аналіт. розробки, пропозиції наук. та практ. працівників. – К. : Антитерористичний центр при СБ України. 2000. Т. 19. С. 338-343;
88. Багрій-Шахматов Л. В. Постатейний науково-практичний коментар до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» / Л. В. Багрій-Шахматов, С. І. Бердяга. К. : Юстиніан, 2006. 488 с. (Серія «Закон і коментар»).
89. Бардін О. М. Передісторія і генезис тероризму / О. М. Бардін // Людина і політика. 2004. № 2. С. 130-143;
90. Бруз В. С. Проблема застосування сили для врегулювання внутрідержавних конфліктів і в боротьбі проти міжнародного тероризму / В. С. Бруз // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2005. Вип. 58. Ч. II. С. 49.
91. Вознюк О. В. Психологія тероризму / О. В. Вознюк, В. Г. Калашников // Вісник Житомирського державного університету: Науковий журнал. 2004. Вип. 18. С. 22.
92. Громико О. В. Тероризм: принципи й проблеми антитерористичної боротьби на сучасному етапі / О. В. Громико, С. С. Семенов // Наукові записки Харківського ун-ту повітряних сил. Соціальна філософія, психологія. 2007. Вип. 2 (28). С. 77–84.
93. Гуцало М. Організація протидії сучасному тероризму: навчальний посібник / Марія Гуцало. К.: Вид-во «Аратта», 2009. 263 с.
94. Гуцман М. Я. Проблема силових інтервенцій у контексті боротьби проти міжнародного тероризму / М. Я. Гуцман // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2006. Вип. 61. Ч. II. С. 84–91.
95. Деменко А. М. Причини, що породжують тероризм у сучасному суспільстві / А. М. Деменко // Соціально-політичні та соціально-правові проблеми сучасності: Зб. наук. тез (за матер. XV Харків. політолог. читань). Х. : Нац. юрид. акад. України, 2004. С. 65–67;

96. Деменко А. М. Феномен тероризму в умовах глобалізаційної динаміки (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / А. М. Деменко. Х., 2008. 19 с.
97. Дзьобань О. П. Політичний тероризм і політичний екстремізм : до проблеми розмежування понять / О. П. Дзьобань, Е. А. Кальницький // Наукові записки Харківського ун-ту повітряних сил. Соціальна філософія, психологія. 2007. № 2 (26). С. 41–45.
98. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 27.01.1977 р. [Електронний ресурс]: CD-вид-во «Інфодиск», 2007. № 4. квіт.
99. Ємельянов В. П. Злочини терористичної спрямованості / Вячеслав Павлович Ємельянов. Х.: Рубікон, 1977. С. 17–20.
100. Ємельянов В. Характерні особливості діяння при вчиненні тероризму і злочинів терористичної спрямованості / В. Ємельянов // Українське право. 2000. № 1. С. 176–179.
101. Зінько С. Ю. Іслам у сучасній світовій політиці / Соломія Юріївна Зінько. Львів : Простір, 2005. С. 52.
102. Іванов Ю. А. Міжнародно-правове регулювання боротьби з тероризмом у сучасних умовах: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 / Ю. А. Іванов. К., НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 1999. 20 с.
103. Канцір В. С. Міжнародний тероризм – проблема наукового визначення / В. С. Канцір // Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету управління та права. – Хмельницький, 2009. Вип. 2. С. 220–226.
104. Канцір В. С. Міжнародний тероризм як прояв деструктивної правосвідомості / В. С. Канцір // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. Львів, 2011. Вип. 1. С. 28–33. (Серія юридична).
105. Канцір В. С. Мотивація терористичної діяльності в сучасних умовах / В. С. Канцір // Митна справа. 2009. № 4. Ч. 2. С. 127–132.
106. Канцір В. С. Політико-психологічні особливості міжнародного тероризму / В. С. Канцір // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. Одеса: Юридична література, 2009. Вип. 47. С. 313–319.
107. Канцір В. С. Політичний тероризм як специфічний феномен сучасної соціальної реальності / В. С. Канцір // Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Запоріжжя: Класичний приватний університет. 2009. № 4. С. 86–91. (Серія право).

108. Канцір В. С. Спільні риси та характерні відмінності понять «тероризм» і «терор» : філософсько–правові аспекти / В. С. Канцір // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: зб. наук. праць. Львів, 2010. Вип. 2. С. 413–424. (Серія юридична).
109. Канцір В. С. Спонукальні мотиви терористичної діяльності в сучасних умовах : збірник тез науково-педагогічних працівників, ад'юнктів, здобувачів та курсантів факультету економічної безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ [«Загальні проблеми правотворення в Україні»], (м. Львів, 26 березня 2010 р.) / МВС України, Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів: ЛьвДУВС, 2010. С. 45-49.
110. Канцір В. С. Сутнісні характеристики сучасного тероризму / В. С. Канцір // Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету управління та права. Хмельницький, 2009. Вип. 3. С. 184-190.
111. Канцір В. С. Сучасний тероризм в умовах глобалізації матеріали II Міжнарод. наук.-практ. конф. Зб. наук. праць [«Держава і право в умовах глобалізації: реалії перспективи»] (м. Сімферополь, 16–17 квітня 2010 р.) / КРП. Сімферополь: КРП, 2010. С. 19–20.
112. Канцір В. С. Тероризм у сучасному глобалізаційному просторі: філософсько-правовий вимір: монографія / Володимир Степанович Канцір. Львів : Край, 2010. 558 с.
113. Канцір В. С. Тероризм як небезпечна форма злочинного посягання / В. С. Канцір // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: зб. наук. праць Донецького юридичного інституту Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. Дідоренка. Донецьк, 2010. № 1. С. 148–153.
114. Канцір В. С. Тероризм як одна із форм злочинного посягання на громадську безпеку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Особливості розвитку правової держави в умовах активізації євроінтеграційних процесів : проблеми теорії і практики»], (м. Київ, 18 лютого 2010 р.) / НАУ. К.: Університет «Україна», 2010. С. 93–98.
115. Канцір В. С. Тероризм як ознака соціально-психологічної кризи суспільства / В. С. Канцір // Право України. 2010. № 3. С. 197–203.
116. Канцір В. С. Терористична група як соціально-психологічна ідентичність / В. С. Канцір // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. Вип. 489. С. 96–101.

117. Канцір В. С. Транснаціональний тероризм як фактор впливу на міжнародні відносини / В. С. Канцір // Форум права. 2010. № 1. С. 147-152. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [<http://www.nbuv.gov.ua>].
118. Конвенція Ради Європи по запобіганню тероризму (2005 р.)
119. Криза «подвійного стримання»: американська політична думка про політику США в Перській затоці (кінець 90-х рр. ХХ ст.) // Дослідження світової політики: Зб. наук. праць. К., 2002. Вип. 20.
120. Кутовий Б. Б. Проблема політичного тероризму / Б. Б. Кутовий // Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету. Миколаїв, 2002. Т. 25. Вип. 12. С. 129-133.
121. Лакішин Х. М. Феномен тероризму в умовах сучасного глобального розвитку / Х. М. Лакішин // Нова парадигма. Журнал наук. праць. 2009. Вип. 83. С. 168-177.
122. Ліпкан В. А. Боротьба з тероризмом / В. А. Ліпкан, Д. Й. Никифорчук, М. М. Руденко. К.: Знання України, 2002. 254 с.
123. Ліпкан В. А. Боротьба з тероризмом: монографія / Володимир Андрійович Ліпкан. – К.: Знання України, 2000. 237 с.
124. Максимова О. М. Ресурсна база тероризму в сучасному світовому політичному процесі / О. М. Максимова // Вісник ЖДУ ім. ІванаФранка. 2004. Вип. 18. С. 53–57.
125. Масленніков В. Сучасний стан тероризму / В. Масленніков, О. Піскун // Честь і закон. 2001. № 1. С. 12–17.
126. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (Нью-Йорк, 1997). [Електронний ресурс]: CD-вид-во «Інфодиск», 2007. № 4. квіт.
127. Міжнародна конвенція щодо боротьби з фінансуванням тероризму (1999). [Електронний ресурс]: CD-версія «Інфодиск», 2007. № 4.
128. Мошкова Л. І. Феномен виникнення та проявів тероризму в сучасних умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 / Л. І. Мошкова. Одеса: Одес. нац. юрид. акад, 2001. 24 с.
129. Новікова Л. В. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінальновиконавче право» / Л. В. Новікова. К., 2007. 18 с.
130. Остроухов В. В. Філософські проблеми дослідження насильства і терору / В. В. Остроухов. К.: Укр. Центр духовної культури, 2000. С. 20, 248.
131. Печенюк І. С. Сутність і витоки міжнародного тероризму / І. С. Печенюк, М. М. Шевченко // Воєнна історія. 2004. № 46. С. 39–53;

132. Політичний терор і тероризм в Україні XIX – XX ст. Історичні нариси / Д. В. Архієрейський, О. Г. Бажан, Т. В. Бикова [та ін.]; відп. ред. В. А. Смолій. К.: Наукова думка, 2002. 952 с.
133. Про боротьбу з бомбовим тероризмом: Міжнародна конвенція від 16 грудня 1997 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [<http://zakon.nau.ua>].
134. Про боротьбу з тероризмом: Європейська конвенція від 27 січня 1977 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [<http://zakon.rada.gov.ua>].
135. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. Ст. 180.
136. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України від 28 листопада 2002 року // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 1. Ст. 2.
137. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 351.
138. Про ратифікацію Європейської конвенції про боротьбу з тероризмом: Закон України від 17 січня 2002 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [www.zakon.rada.gov.ua].
139. Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму: Закон України від 12 вересня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 43. Ст. 316.
140. Ротфельд А. Д. Глобальна безпека після 11 вересня 2001 р. / А. Д. Ротфельд // Щорічник СППРІ 2002 : озброєння, роззброєння та міжнародна безпека / [переклад з англ.]. Стокгольмський міжнародний інститут дослідження миру, Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. К., 2003. С. 8–10.
141. Ротфельд А. Д. Глобальна безпека після 11 вересня 2001 р. / А. Д. Ротфельд // Щорічник СППРІ 2002 : озброєння, роззброєння та міжнародна безпека. С. 12-15.
142. Рудич Ф. Політична наука в Україні: стан і перспективи / Ф. Рудич // Політичний менеджмент. 2003. № 1. С. 14.
143. Сахань О. М. Тероризм як деструктивне явище суспільного розвитку: матер. наук. конф. за підсумками виконання комплекс. цільової програми [«Проблеми розвитку суспільства: системний підхід»] / Міжвуз. наук. конф. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2006. С. 107-111.
144. Смазнова І. С. Філософсько-правовий аналіз тероризму та боротьби з ним: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.12 «Філософія права» / І. С. Смазнова. К., 2007. 18 с.

145. Телешун С. Політико-правові передумови боротьби з тероризмом в Україні / С. Телешун // Право України. 2001. № 12. С. 22–23.
146. Телешун С.О. Сучасний тероризм – українські реалії / С. О. Телешун // Політичний менеджмент. 2005. № 1. С. 166.
147. Швидак О. М. Тероризм і засоби масової інформації / О. М. Швидак // Вісник Житомирського державного університету. Житомир, 2004. Вип 18. С. 72.
148. Шевченко М. М. Глобалізація тероризму та національна безпека України / М. М. Шевченко // Вісник ХНУВС. Харків. 2007. Вип. 3 (29). С. 74–81.
149. Шубін С. П. Психологічні чинники сучасного політичного конфлікту / С. П. Шубін // Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету. Політичні науки. 2002. Т. 25. Вип. 12. С. 72.
150. Шубін С. П. Психологічні чинники сучасного політичного конфлікту / С. П. Шубін // Наукові праці : науково-методичний журнал МДГУ ім. П. Могили. 2002. Т. 25. Вип. 12. Політичні науки. С. 72-75.
151. Яворська Г. М. Концептуальні засади боротьби з міжнародним тероризмом: специфіка «європейського бачення» / Г. М. Яворська // Стратегічна панорама. 2004. № 3. С. 39-52.